

MALMÖ HÖGSKOLA

FAKULTETEN FÖR KULTUR OCH SAMHÄLLE
MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER III
HT2014

Rätt till utbildning för papperslösa barn

**Kandidatuppsats om dilemman som lärare brottas med dagligen, genom deras
yrkesetik**

Right to education for undocumented children

**Bachelor Thesis of dilemmas that teachers through their professional ethics
contend with daily**

Josef Alsuhairi & Cansu Elhüseyni
Handledare: Anna Lundberg

2015-03-09

Sammanfattning/ Abstract

1 juli år 2013 trädde en ny skollag i kraft i Sverige. Den nya lagen ger papperslösa barn i Sverige rätt till utbildning. Detta gäller både om barnet har fått avslag av Migrationsverket på sin uppehållstillståndsansökan och om barnet lever gömt och inte sökt uppehållstillstånd. Idag har papperslösa barn rätt till utbildning men detta innebär inte att dessa barn har en skolplikt, utan det avgör barnet själv eller familjen till det papperslösa barnet om rätten ska nyttjas. Denna valfrihet leder till att flera papperslösa barn inte utnyttjar sin rätt till utbildning. Det finns flera orsaker till detta som exempelvis att många papperslösa familjer inte känner till den nya skollagen och att polisen de facto har rätt att omhänderta en papperslös elev från skolan. Då det inte existerar någon garanti för att den papperslösa elevens trygghet i skolan väljer många papperslösa familjer bort denna rättighet på grund av rädslan att barnet skall bli omhändertaget av polisen. I samband med detta har vi identifierat olika dilemman för lärare, dilemman som uppstår vid en sammanstötning mellan lärares yrkesetik och lärares lagstadgade plikter såsom anmälningsplikt. I Sverige har lärare en skyldighet att anmäla, om de misstänker eller får kännedom om att ett barn far illa skall de meddela socialtjänsten. Denna anmälningsplikt orsakar ett stort dilemma för lärare då konsekvensen av en anmälning kan bli förödande för den enskilde papperslösa eleven och dennes familj. För att få en klarare bild av lärarnas dilemman utförde vi intervjuer med olika lärare på Skånska skolor. Vid intervjutillfällena fick vi förklarat för oss att dilemmat med anmälningsplikten och skyddande av papperslösa elever är någonting som lärare fruktar. Utifrån Barnkonventionen, lärares yrkesetik, tystnadsplikt samt specifik skolsekretess kan lärare skydda den enskilde papperslösa eleven. Dock så finns rädslan kvar bland lärarna om vad som händer om en specifik situation leder till att socialtjänsten måste kontaktas. Resultatet av analysen ger en bild av att lärares yrkesetik inte är så stark som andra yrkesetiker, således kan lärare stå upp mot andra myndigheter och neka deras begäran om tillträde på skolan.

Nyckelord: papperslösa barn, lärares yrkesetik, Barnkonventionen, skollagen, anmälningsplikt, sekretess, tystnadsplikt, socialtjänsten

July 1 2013 a new law entered into force in Sweden. The new Education Act gives undocumented children in Sweden right to education. This is regardless whether the child has been rejected by the Migration Board on their residence permit application and shall be rejected or if the child lives in hiding and has not applied for a residence permit. Today, undocumented children's right to education does not mean that undocumented children have a school attendance, this determines the child himself or the family of the undocumented child's the right to be utilized. This choice leads too many undocumented children do not exercise their right to education. There are several reasons for this, such that many undocumented families are not aware of the new Education Act, but also that the police actually have the right to seize an undocumented student from school. Then there exists no guarantee that the undocumented student's safety at school, many undocumented families declines this right because of the fear of being found and cared for by the police. In connection with this issue, we have identified various dilemmas for teachers, dilemmas that arise when there is a clash between teachers' professional ethics' and teachers' statutory obligations such as notification requirements to authority. In Sweden, teachers have an obligation to notify if they suspect or become aware that a child is being abused to social services. This notification requirement causes a big dilemma for teachers as the consequence of a notification can be devastating for the individual undocumented student and their family. To get a view of the teacher's dilemmas, we conducted interviews with teachers from Skåne. In the interviews we got told by teachers that the dilemma with the notification requirements and protection of undocumented students is something that teachers fear. Thanks to the Convention of Children's Rights, teachers' professional ethics, teacher's obligation to observe silence and confidentiality that exists at the school, teachers can protect the individual undocumented student. However, there are fears remain in the teachers about what happens if it comes to the situation where a claim must be made to social services. The results of the analysis gave us that the teachers' professional ethics is not as strong as other professional ethics so that teachers can stand up to other authorities and deny their request for the entry of the school.

Keywords: undocumented children, teachers' professional ethics, CRC, the Convention of Children's Rights, school Act, notification requirements, confidentiality and obligation to observe silence in school, Social Services

Innehållsförteckning

Kapitel 1	1
1.0 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte	2
1.3 Metod och Material	3
Intervju med gränspolischefen	5
Intervju med lärare 1	6
Intervju med lärare 2	8
Intervju med lärare 3	9
Intervju med lärare 4	11
1.4 Avgränsningar	13
1.5 Disposition	13
Kapitel 2	15
2.0 Teori	15
2.1 Begreppet yrkesetik.....	15
Yrkesetik	15
2.2 Anmälningsplikt	16
Anmälan om misshandel m.m. rörande underåriga.....	16
2.2.2 Sekretess, tystnadsplikt och underrättelseskyldighet	17
Sekretess och tystnadsplikt.....	17
Underrättelseskyldighet för skolan och socialtjänsten	17
2.3 Barnkonventionen	18
2.4 Lärares yrkesetik	20
2.4.1 De fyra principerna.....	21
2.4.2 Eleven alltid i centrum	21

2.4.3 Läraryrket och den professionella yrkesutövningen	22
2.4.4 Att upprätthålla lärares yrkesetik	22
2.5 Fjellströms teori kring lärares yrkesetik	24
2.5.1 Lärares yrkesetik	24
2.6 Tidigare studier	26
Kapitel 3	28
3.0 Analys.....	28
Lärares dilemman	28
Barnets bästa	33
Dilemmat	36
Kapitel 4	38
4.0 Diskussion	38
4.1 Slutord	40
4.2 För vidare forskning	41
Källhänvisning	42
Artiklar/ Internetkällor	42
Rättskällor	43

Kapitel 1

1.0 Inledning

Det är tidig morgon, en lärare på mellanstadiet ställer i ordning sitt klassrum när hen blir inkallad till rektorsexpeditionen. Läraren reflekterar inte så mycket över saken utan går på mötet med rektorn. Under mötet får läraren reda på att en ny elev ska börja studera i dennes klass. Läraren förstår inte varför detta är märkvärdigt då hen under många år tagit emot nya elever, men just denna gång är det annorlunda. Rektorn talar om för läraren att en ny skollag har trätt i kraft i Sverige som ger barn som befinner sig i Sverige utan tillstånd *rätt till utbildning*, barn som har fått avslag på sin uppehållstillståndsansökan via Migrationsverket – så kallade papperslösa barn – har rätt till utbildning. Rektorn fortsätter sitt möte med läraren och talar om att denna elev kommer att beläggas med precis samma rutinmässiga sekretess som elever med skyddad identitet, samtidigt som underrättelseskyldigheten för skolor är hävd. Efter mötet börjar läraren att reflektera över vad som sades, hen tycker att det är underbart att alla barn har rätt till utbildning oavsett legal status i Sverige, då denna lärare är insatt i Barnkonventionen. Samtidigt blir hen rädd av en annan tanke. Tanken på vad som händer om detta barn far illa, på skolan eller i sitt hem. Hen vet om att enligt lärares yrkesetik ska läraren sätta eleven i centrum, utveckla elevens kunskapsnivå, utbilda och motverka diskriminering av alla slag inom skolan. Samtidigt har läraren enligt lag en anmälningsplikt till socialtjänsten i de fall kännedom framkommer om att ett barn har farit illa. Läraren kommer att stå inför ett etiskt beslut om att antingen vara tyst eller anmäla detta till socialtjänsten. Läraren tänker direkt vidare att socialtjänsten eventuellt kommer att anmäla detta till polisen som i sin tur har fått i uppdrag att verkställa ett lagligt fattat beslut av Migrationsverket om avvisning eller utvisning på barnet. Lärarens etiska värdegrund genom sin yrkesetik och moraliska attribut säger en sak och lagen säger en annan. Detta dilemma är en del av vardagen för lärare i Sverige, varje dag när de står inför etiska beslut som kan ha förödande konsekvenser för barn, speciellt papperslösa barn som riskerar att bli utvisade från Sverige.

1.1 Bakgrund

Den 1 juli 2013 trädde en ny lag i kraft i Sverige, skollag *SFS 2013:298* som innebär att barn oberoende av sin eller sin familjs legala status ska få tillgång till utbildning i Sverige. Förändringen i skollagen är framförallt riktad mot invandrare som befinner sig i Sverige utan tillstånd då deras ansökan om uppehållstillstånd behandlas och blivit avslagen av Migrationsverket – så kallade papperslösa barn. Konkret innebär skollagen gällande utbildning för papperslösa barn att de inte har skolplikt utan enbart rätt till utbildning, alltså är det upp till varje enskild familj att fatta beslutet om deras barn ska utnyttja sin rätt till utbildning eller inte. Rätten till utbildning gäller oavsett hur Migrationsverkets beslut ser ut, angående avvisning eller utvisning, och gäller fram till det att barnet lämnar landet (Skolverket, 2013). Den nya skollagen gäller endast där skolan ger skolplikt enligt lag, alltså gäller inte rätten till förskolor och fritidshem. Deltagandet på förskola eller fritidshem är i viss utsträckning avgiftspliktig för den enskilde (Sveriges Riksdag, 2013;38).

En anledning till att regeringen föreslog denna nya skollag var att respektera de internationella traktat Sverige har åtagit sig att följa, exempelvis Barnkonventionen där dessa instrument innehåller bestämmelser om rätten till utbildning. Vidare så ville regeringen tillgodose *barnets bästa* som i detta fall är att barn inte kan påverka sin specifika livssituation och bör således inte drabbas av negativa konsekvenser som en papperslös situation medföljer (Sveriges Riksdag, 2013;40).

1.2 Syfte

Syftet med denna kandidatuppsats är att analysera de dilemman som har uppkommit genom den nya skollagen – en lag som ger papperslösa barn i Sverige rätt till utbildning. Dessa dilemman är något som lärare står inför i sitt dagliga arbete. Papperslösa barn har rätt till utbildning, men det innebär inte att polisen kan stängas ute från skolan, eller att lärares anmälningsplikt när det gäller barn som misstänkts ha varit illa inskränks. Vi vill analysera hur lärare resonerar och agerar när det kommer till papperslösa barn i skolan samt vilka hjälpmedel lärare har för att skydda sina elever, hjälpmedel såsom Barnkonventionen och lärares yrkesetik. Syftet är även att analysera hur lärares yrkesetik balanserar ut dessa dilemman med hjälp av sina yrkesetiska riktlinjer. Ytterligare vill vi analysera vilka instrument som existerar i Barnkonventionen för att säkerställa utbildning för de drabbade eleverna. Detta syfte kommer vi att behandla genom följande frågeställning:

- Vilka yrkesetiska riktlinjer gäller för lärare som är verksamma i Sverige och vilken koppling finns till de mänskliga rättigheterna?
- Hur resonerar lärare omkring etiska dilemman i en lärares vardagspraktik?
- Hur har detta resonemang om lärares etiska dilemman för anknytning till papperslösa elevers situation?

1.3 Metod och Material

I denna del redogörs en presentation av den metod som kommer att användas i denna uppsats, detta kommer sedan att resultera i material delen där intervjuerna med lärarna kommer att presenteras. Anledning till varför intervjuerna presenteras i detta avsnitt är då den utgör uppsatsen material som kommer att behandlas i analysen. Syftet med presentationen av intervjuerna är även att ge dig som läsare chansen att ta del av lärarnas egna svar och tankar kring de frågor som ställdes under intervjuerna. På så sätt får du som läsaren även möjlighet att ta del av de frågor som valdes ut till våra intervjuer.

Denna uppsats är baserad på både primära källor och sekundära källor. De primära källorna är de internationella lagarna som utformar våra mänskliga rättigheter, det vill säga internationella konventioner. De nationella lagarna såsom skollagen, socialtjänstlagen men även rapporter från social nämnden (2010) samt intervjuerna med lärarna och begreppsdefinitionen av lärares yrkesetik. Den sekundära källan är den tidigare studier som uppsatsen tar till hjälp av för att färdigställa analysen, såsom Roger Fjellströms teori kring lärares yrkesetik och forskning kring papperslösas rätt till utbildning. Detta material kommer att vara till hjälp för att behandla och analysera frågeställning så att forskningsfrågorna och syftet kan besvaras i sin helhet. Den metod som användes i forskningen kring dilemman för lärares vardagsproblem är en *kvalitativ metod*. Detta metodval gjordes för att intervjuer med lärare var en nödvändighet för uppsatsen, då lärares egna synpunkter, reflektioner samt erfarenheter kunde ge en djupare förståelse kring identifierade dilemman. Tanken är att med hjälp av intervjuerna få en bild av lärarnas inre dilemma och skapa en helhetsbild av hur lärare hanterar dessa dilemman.

Kvalitativ metod är en metod som är mindre fastställd, alltså en mer flexibel metod, där forskaren själv kan strukturera och välja utifrån eget intresse, som exempel intervjufrågor. Forskaren själv har då mandat att avgöra om en intervju ska vara strukturerad eller

semistrukturerad när den genomförs (Bryman 2012:407). För att besvara frågeställningen valdes *kvalitativ metod* där data som anmälningsplikten, den nya skollagen om rätt till utbildning för papperslösa barn, lärares yrkesetik och intervjuer, avgränsar oss. Detta genom att hålla en linje till frågorna som verkställs under intervjuerna och utifrån lärares egna synpunkter. Men för att komma åt dilemman som kan uppstå för den enskilde läraren (gällande papperslösa elever) valdes semistrukturerad intervju med fyra lärare från olika skolor inom Skåne samt en intervju med gränspolischefen i Skåne. Syftet med semistrukturerade intervjuer är att vara så flexibel som möjligt under intervjuerna samt för att underlätta för respektive lärare att besvara frågorna med mer frihet. Att ge lärarna en möjlighet att besvara frågorna ur en egen synvinkel med egna förklaringar och reflektioner som läraren innehar, men också att låta de tala fritt om den nya skollagen, anmälningsplikten och deras yrkesetik.

För att underlätta för oss själva men också för att ge lärarna all uppmärksamhet valde vi att spela in intervjuerna, just för att undvika att anteckna då läraren besvarade frågorna. Vi identifierade en problematik med inspelning av intervjuer då den intervjuade individen (läraren) kan bli distraherad av tanken av att diskussionen blir inspelad. För att undvika detta orosmoment för individen som intervjuades då denne kan påverkas av inspelningen och vågar därför inte redogöra för sina egna lärarerfarenheter eller om sin specifika yrkesetik. Av anledningen för att säga eller uttrycka sig fel under inspelningen. Därför försäkrades för var och en av de lärare som intervjuades att inspelningar endast används för denna uppsats. Det inspelade materialet kommer även att raderas efter uppsatsens avslut. För att underlätta för lärarna ytterligare och förbereda lärarna inför intervjuerna utfördes en beskrivning av intervjuupplägget. Intervjuerna skedde efter skoltid då läraren har mer tid vilket ökar möjligheterna att identifiera relevant information kring de specifika dilemman. Frågor som ställdes är av den karaktär såsom vad de enligt deras profession anser kring:

- *Polisens rätt att omhänderta papperslösa elever från skolan*
- *Papperslösa barns rätt till utbildning*
- *Tydligheten och betydelsen av yrkesetiken på deras arbete kopplat till mänskliga rättigheter*
- *Anmälningsplikten vid fall då en papperslös elev far illa och då dilemman som balanseras mellan etik/moral och lagar uppkommer.*

Utifrån dessa intervjufrågor och av lärarnas svar så kan frågeställningen besvaras i analysen. Huvudmålet med intervjuerna var att undersöka respektive lärares egna åsikter samt funderingar kring den nya skollagen utifrån lärarnas yrkesetik kopplat till de mänskliga rättigheterna. På så sätt utfördes en kvalitativ textanalys i uppsatsanalysen utifrån de svar som lärarna har angivit. Som teori valdes Roger Fjellströms teori kring lärares yrkesetik. Motivationen av valet för denna teori var att den presenterar fyra huvudsidor som beskriver lärares arbetsmetod. En rimlig arbetsmetod, enligt vår synvinkel, för att kunna skapa en tryggare miljö för utsatta barn, i detta fall papperslösa barn. Utifrån Fjellströms teori och svaren från intervjuerna kan en analys av dilemmat som uppstår för lärarna när en papperslös elev far illa utgöras. Analysen utifrån intervjuerna kommer att utföras i den första delen, så kallad *lärares dilemma*. I den andra delen, så kallad *barnets bästa* kommer Fjellströms teori om barnets bästa analyseras. I den sista delen, så kallad *dilemmat* kommer en koppling de två första delarna.

Intervju med gränspolischefen

För att komma åt lärarnas dilemma behövdes en kompletterande intervju även med gränspolischefen Katarina Hallander Spångberg. Utifrån intervjun med gränspolischefen kunde vissa frågor ställas till lärarna för att bland annat komma åt deras synpunkter gällande förtroendet till polisen.

1. *Kommer polisen att operativt arbeta på skolor för att hitta papperslösa barn?*

Katarina: ”Nej, polisen kommer inte att operera aktivt på skolområden, vi kommer inte att söka några barn och det är inte vår primära uppgift.”

2. *Vad gör ni när ni får in tips om papperslösa barn?*

Katarina: ”Som sagt kommer vi inte att söka efter barn i skolorna, oavsett om det är papperslösa barn såvida det inte handlar om kriminalitet.”

3. *Hur ser du på att skolan borde vara en frizon?*

Katarina: ”Att skolan inte bör vara en frizon för vi måste ha jurisdiktion även inom skolområdet då det begås brott även i skolorna.”

4. *Hur ser du på den nya lagen som ger papperslösa barn rätt till skolgång?*

Katarina: ”Jag har ingen uppfattning om politiken. Det är våra folkvalda politiker som fattar beslut och därför har jag ingen uppfattning.”

5. *Vad är polisens avsikt gällande papperslösa barn?*

Katarina: ”Polisen är en verkställande organisation och en tillsynsmyndighet, vi behandlar alla lika inför lag och söker inte efter papperslösa personer utan arbetar utifrån specifika lagstadgar.”

Intervju med lärare 1

1. *Känner du till den nya lagen?*

Lärare: ”Jag känner till den men exakt vad den innebär är jag ganska osäker på. Det enda jag har förstått är att papperslösa elever har rätt till utbildning i Sverige.”

2. *Sedan den nya lagen har trätt i kraft vad har du som lärare fått för instruktioner av din rektor?*

Lärare: ”Vad jag kan minnas så har vi diskuterat lite kring den nya lagen men vi har inte fått specifika direktiv direkt.”

3. *Vad har ni för intern policy vad gällande hanteringen av papperslösa barns skolgång?*

Lärare: ”Jag skulle säga att det inte finns några interna policyn just nu kring papperslösa barns skolgång, däremot vet jag att papperslösa elever skulle hamna i samma *kategori* som andra elever med skyddad identitet och då är det endast rektorn och klassföreståndaren som har kännedom om detta. Detta är för att skydda barnet så gott det bara går.”

4. *Ser du några skillnader i era utbildningsplaner efter att den nya lagen har trätt i kraft?*

Lärare: ”Inte direkt, det har kommit nya utbildningsplaner men som inte berör papperslösa elevers skolgång.”

5. *Hur ser du på att polisen kan komma in i en skolsal och omhänderta ett barn (papperslös barn)?*

Lärare: ”Fruktansvärt! Jag varken vill eller ser polisen som något hot förutom då det gäller papperslösa elever. Polisen liksom oss lärare gör bara sitt jobb men jag tycker att det vore djupt tragiskt om polisen skulle komma för att omhänderta en papperslös elev.”

6. *Anser du att frizoner borde tillämpas på skolområden och i så fall varför?*

Lärare: "Nej, varför ska skolan vara en frizon? Skolan ska vara öppen för allt och alla. Det ska vara tryggt att gå och komma utan rädsla och det är upp till oss lärare att tillgodose denna trygghet för barnen. Därför anser jag att en frizon inte bör tillämpas."

7. *Ser du någon nackdel med att papperslösa barn får gå i skolan och i så fall varför?*

Lärare: "Nej gud nej, det är det bästa som alliansen har skapat vad gällande skolpolitik, barn är barn och de kan inte rå för vad deras föräldrar har hamnat i för situation. Skolan hjälper barnen fysiskt och psykiskt att komma tillrätta. Jag tycker att det är underbart att barnen får gå i skolan."

8. *Enligt gränspolisen kommer de inte att aktivt söka efter papperslösa barn i skolområden. Vad är din uppfattning om detta?*

Lärare: "Ja du, jag tror det när jag ser det på papper från än högre instans. Tyvärr är förtroendet för sådana uttalande inte trovärdigt idag. Gränspolischefen tillika många chefer måste säga så för att inte skapa rubriker. Jag tror inte att en gränspolis kan eller vågar besvara frågan helt ärligt, även om ni två bara är studenter och behöver lite svar till er uppsats. För att om gränspolisen hade sagt att de gör vad som krävs och i vissa fall leta efter papperslösa elever i olika skolor så vet gränspolischefen mycket väl om att ni av stor sannolikhet går vidare med denna information till olika mediekanaler. Därför tror jag inte på detta förrän jag ser det skriftligt."

9. *Som lärare så har ni anmälningsplikt, hur ser du på det?*

Lärare: "Ja vi har en skyldighet att anmäla vissa sakförhållanden, vi är skyldiga att anmäla om ett barn far illa till socialtjänsten exempelvis."

10. *Hur tydlig är din yrkesetik i din vardag och vilken roll har yrkesetiken på ditt arbete?*

Lärare: "Min yrkesetik blir en del av mig som lärare, jag kan alltid förlita mig på att jag och mina kollegor har samma vägledande yrkesetik i frågor rörande utbildning och elever. Tack vare min yrkesetik behöver jag inte diskutera vissa saker med mina kollegor då deras inställning är väldigt lik min."

11. *Hur gör du när du hamnar i ett dilemma som balanseras mellan etik/moral och lagar?*

Lärare: "Den frågan är jobbig, för att det inte finns direkta svar, varje situation är unik och varje situation kräver olika resonemang. Vad jag menar med detta är att vissa saker som egentligen måste anmälas kanske inte anmäls utan man reder ut saken i skolan. Gällande en papperslös elev hade jag mycket väl kunnat undvika en anmälan för att

jag är rädd att konsekvensen hade varit för stor för barnet och hans familj. Men detta endast om situationen går att lösa inom skolan, om inte måste jag anmäla det till socialtjänsten.”

Intervju med lärare 2

1. *Känner du till den nya lagen?*

Lärare: ”Inte utförligt.”

2. *Sedan den nya lagen har trätt i kraft vad har du som lärare fått för instruktioner av din rektor?*

Lärare: ”Inget specifikt, inte vad jag vet. Ska jag vara helt ärlig så tror jag inte att någon på denna skola är insatt i detta, inte ens rektorn tyvärr.”

3. *Vad har ni för intern policy vad gällande hanteringen av papperslösa barns skolgång?*

Lärare: ”Vi har nog ingen intern policy, eller så har vi det och administrationen har valt att hålla det hemligt så att säkerheten kring barns identitet inte röjs.”

4. *Ser du några skillnader i era utbildningsplaner efter att den nya lagen har trätt i kraft?*

Lärare: ”Nej.”

5. *Hur ser du på att polisen kan komma in i en skolsal och omhänderta ett barn (papperslös barn)?*

Lärare: ”En liten del av mig dör varje gång jag ser polisen med någon av mina elever. Jag tycker att det är fruktansvärt när polisen griper en elev, men visst polisen gör sitt jobb och de elever som blir kontaktade av polisen är inte direkt några änglar så polisen har all rätt. Men jag vill inte tappa hoppet om att barn är oskyldiga och ska skyddas av mig s+ lärare och vägledare.”

6. *Anser du att frizoner borde tillämpas på skolområden och i så fall varför?*

Lärare: ”Nja, jag tycker att skolan ska vara en frizon för att skapa trygghet för eleven på en så kallad trygg område, samtidigt så tycker jag att polisen och andra myndigheter ska kunna tillträda skolan, om det blir dit kallade. Polisen är vår trygghet då ett brott sker inom skolområdet. Jag vet inte om det är min ålder och erfarenhet som spökar i mitt svar men jag vill att skolan ska vara en tryggplats som ges av lärarna och samhället och därför ska vi bestämma vem som har tillträde och inte. Vi behöver mer makt gällande liknande frågor.”

7. *Ser du någon nackdel med att papperslösa barn får gå i skolan och i så fall varför?*

Lärare: "När ni talade om för mig att en ny lag, där papperslösa barn har rätt till utbildning, har trätt i kraft så blev jag helt varm om hjärtat. Jag tycker att det är helt underbart att barn oavsett ursprung får komma till skolan och lära sig, åtminstone för att känna sig som en människa med värdighet, för att skola ger eleven en karaktär och personlighet vilket leder till värdighet."

8. *Enligt gränspoliserna kommer de inte att aktivt söka efter papperslösa barn i skolområden. Vad är din uppfattning om detta?*

Lärare: "Fantastiskt men vad händer när Sverigedemokraterna eller en annan politisk vilja kommer till makten? Jag är ingen politiker men vi alla är bönder i ett schackspel och undrar bara vad nästa drag blir."

9. *Som lärare så har ni anmälningsplikt, hur ser du på det?*

Lärare: "Yes, vi är skyldiga att anmäla, men det är inte många lärare som faktiskt anmäler, problemen blir större för våra elever när vi anmäler därför vill vi lösa det själva. Sista utvägen är att anmäla. Jag vill alltid elevernas och barnens bästa när jag fattar ett beslut."

10. *Hur tydlig är din yrkesetik i din vardag och vilken roll har yrkesetiken på ditt arbete?*

Lärare: "Min yrkesetik definierar mig där jag kan tala om för allmänheten att jag är lärare med principer som är grundade i alla människors lika värde. Jag har många gånger sagt nej då det strider mot dels mina egna värderingar och dels mot min yrkesetik."

11. *Hur gör du när du hamnar i ett dilemma som balanseras mellan etik/moral och lagar?*

Lärare: "Flera nätter har jag suttit uppe och inte vetat vad jag ska göra eller funderat över hur det kommer att gå för denna elev. Jag mår illa av tanken att jag kan orsaka så att en papperslös elev skickas tillbaka till det helvetet som den en gång har flytt ifrån. Usch, bara tanken får mig att må illa. Lagar ska respekteras av mig och alla andra, men ibland finns det något annat, något mer mänskligt som ska reglera ditt val. Därför ställer jag mig själv och alla andra berörda frågan tillgodoser jag barnets bästa om jag blandar in andra myndigheter för att skydda en elev från att fara illa, då en situation uppstått, eller stärker jag barnets bästa genom att undvika att blanda in socialtjänst då barnet riskera att bli avvisad från Sverige?"

Intervju med lärare 3

1. *Känner du till den nya lagen?*

Lärare: "Vi har diskuterat lite om den nya lagen lärare sinsemellan, men inget djupgående."

2. *Sedan den nya lagen har trätt kraft vad har du som lärare fått för instruktioner av din rektor?*

Lärare: "Vår rektor talade om att en del nya förändringar skulle äga rum och när det blir aktuellt så skulle vi få mer information."

3. *Vad har ni för intern policy vad gällande hanteringen av papperslösa barns skolgång?*

Lärare: "Att barn är barn oavsett vad andra ser, vi tar emot alla och undervisar alla."

4. *Ser du några skillnader i era utbildningsplaner efter att den nya lagen har trätt i kraft?*

Lärare: "Vi har inte fått några instruktioner på skillnader i våra utbildningsplaner enligt skolverket men däremot kommer det att ske en ny intern plan i vår skola när vår rektor får mer information."

5. *Hur ser du på att polisen kan komma in i en skolsal och omhänderta ett barn (papperslös barn)?*

Lärare: "Tragiskt att bara tänka tanken, jag vet att polisen gör sitt jobb så frågan är fel riktad. Istället borde man fråga varför politikerna inte gör någonting, det är lätt att glömma bort att det är barn vi pratar om och inte några siffror på papper."

6. *Anser du att frizoner borde tillämpas på skolområden och i så fall varför?*

Lärare: "Frizon bör inte finnas till då vi behöver polisen när ett brott har skett däremot bör något i stil med frizon tillämpas för att skydda utsatta barn som saknar uppehållstillstånd i landet."

7. *Ser du någon nackdel med att papperslösa barn får gå i skolan och i så fall varför?*

Lärare: "Jag personligen tycker att det är bra med utbildning för papperslösa barn men jag vet att det är många lärare som är rädda för de olika konsekvenserna som kan uppstå. De har inte fått reda på att det finns en ny lag och att det är helt tillåtet att undervisa papperslösa barn i skolan. För att komma ifrån all misär så är skolan den bästa medicinen men i detta fall kan det även vara det värsta medicin då de faktiskt kan bli omhändertagna av polisen."

8. *Enligt gränspolisen kommer de inte att aktivt söka efter papperslösa barn i skolområden. Vad är din uppfattning om detta?*

Lärare: "Bra inställning av gränspolischefen men frågan är vad som händer när en ny chef tillsätts eller om det uppstår ett politiskt tryck på polischefen."

9. *Som lärare så har ni anmälningsplikt, hur ser du på det?*

Lärare: "Ja jag vet, tyvärr så har jag varit där ett par gånger. Detta är även någon som skolan tagit efter att vi gör allt i vår makt för att lösa saken här, genom att prata med föräldrarna och barnen, genom vår kurator och andra som hjälper till. Det sista vi vill är att blanda in myndigheter (socialtjänst) för då börjar karusellen men huvudverk, barnen mår dåligt av det, föräldrarna mår dåligt av det och vi mår definitivt dåligt av det."

10. *Hur tydlig är din yrkesetik i din vardag och vilken roll har yrkesetiken på ditt arbete?*

Lärare: "Som lärare är jag stolt över min yrkesetik, jag kan alltid luta mig tillbaka och säga att vi har faktiskt regler och koder som vi följer. Det hjälper mig ibland i situationer där jag kan säga "nej jag vill inte göra detta då yrkesetik och min moral säger nej". Jag som har varit med ett par ärenden vet att ibland så vägrar jag som lärare vissa saker då det strider mot etiken. Eleven är i mitt centrum och ingen annan eller annat."

11. *Hur gör du när du hamnar i ett dilemma som balanseras mellan etik/moral och lagar?*

Lärare: "Den är så svår, jag har varit sömlös ett par gånger och tänkt gjorde vi rätt, gjorde vi tillräckligt för att undvika allt som hänt. Gud vet hur jag skulle må om jag är orsaken till att ett stackars barn blir avvisat från Sverige. Jag vet att lagen säger en sak men jag vill något annat många gånger. Ingen lyssnar på oss lärare, fast att vi ska fostra kommande generationer."

Intervju med lärare 4

1. *Känner du till den nya lagen?*

Lärare: "Nej, vi får sällan reda på sådana förändringar eller nytillkomna lagar. Vi lärare får reda på eventuella förändringar när en situation väl sker."

2. *Sedan den nya lagen har trätt kraft vad har du som lärare fått för instruktioner av din rektor?*

Lärare: "Vi har inte fått några instruktioner."

3. *Vad har ni för intern policy vad gällande hanteringen av papperslösa barns skolgång?*

Lärare: "Vi vet inte riktigt vem som är papperslös eller om vi ens har några i skolan. Det är expeditionen som ansvarar över det, vi lärare skriver ner namn och betyg och ger det till administratör som sköter vidare ärendet."

4. *Ser du några skillnader i era utbildningsplaner efter att den nya lagen har trätt i kraft?*

Lärare: "Nej, och det tycker jag är bra då man inte ska särskilja på barn."

5. *Hur ser du på att polisen kan komma in i en skolsal och omhänderta ett barn (papperslös barn)?*

Lärare: "Det vore oerhört tufft och tråkigt om det skulle hända för jag kan inte föreställa mig hur det skulle bli. Den tanken skrämmer mig då man måste se barn som barn och inte som en spelpjäs."

6. *Anser du att frizoner borde tillämpas på skolområden och i så fall varför?*

Lärare: "Ja och nej. Ja då vi som lärare måste kunna få barnen att känna sig trygga här i klassrummet och inte känna rädsla för att någon ska komma in och hämta de. Men nej då polisen måste kunna komma in då det inträffar polisära saker."

7. *Ser du någon nackdel med att papperslösa barn får gå i skolan och i så fall varför?*

Lärare: "Nej, nej det bara bra, det är den enda vägen för en normal tillvaro."

8. *Enligt gränspolisen kommer de inte att aktivt söka efter papperslösa barn i skolområden. Vad är din uppfattning om detta?*

Lärare: "Tyvärr så tror jag på det när det bevisar sig. Det är enkelt att snacka och svårt att verkställa. Polischefen måste säga det som förväntas av hen men vad som händer innanför rummet är inte detsamma som utanför rummet."

9. *Som lärare så har ni anmälningsplikt, hur ser du på det?*

Lärare: "Ja vi har anmälningsplikt enligt lag, vi måste anmäla till socialtjänst om vi får reda på att ett barn blir slagen etc. Men vi har som rutin på denna skola att vi först försöker internt innan vi tar det externt. Vi måste kunna ha en bra dialog med föräldrar under hela processen men även efter processen."

10. *Hur tydlig är din yrkesetik i din vardag och vilken roll har yrkesetiken på ditt arbete?*

Lärare: "Lärares yrkesetik är kanske inte så stark som läkare eller andra som man känner till men vi har världens viktigaste etik och det är barnen. Eleven ska alltid vara främst och ingen annan. Därför blir vår etik mycket enklare att handskas med då vi alltid ser till elevens och barnets bästa."

11. *Hur gör du när du hamnar i ett dilemma som balanseras mellan etik/moral och lagar?*

Lärare: "Allting handlar om situationen, är det allvarligt måste man använda sig av lagen och anmäla det, vi bryter inte mot några lagar. Men det är en svår balansgång för jag vet att ibland så kan man ligga sömlös över att tänka på hur tillgodose jag barnets bästa och sedan anmäla detta och samtidigt veta att detta barn kommer att vara med om en process som jag startade

genom att anmäla. Tänk om detta barn kommer att få det mycket sämre. Dessa dilemman är svåra, och nu när ni frågar om papperslösa barn som kan bli utvisade tillbaka till helvetet så vet jag inte hur jag ska reagera, usch jag hoppas verkligen slippa det”.

1.4 Avgränsningar

Som tidigare nämnts så kommer endast det att analysera kring lärares yrkesetik. Vi har valt att avgränsa oss genom att endast fokusera på rätt till utbildning. Vidare så sker en naturlig avgränsning genom att fokus endast kommer att vara på den nya skollagen, då den endast behandlar papperslösa barn i Sverige. Ytterligare avgränsning sker genom att identifieringen av ett problem och det är dilemman som en lärare kan uppleva när det kommer till anmälningsplikt vid kännedom om att ett barn far illa. Således en beskrivning av hur lärare ska agera om barnet far illa och lärare måste vidta åtgärder.

1.5 Disposition

För att skapa tydlighet i hur vi tänker kring uppsatsupbyggnad, introducerar vi ett dispositionsavsnitt där hanteringen av kapitelindelningen beskrivs.

Kapitel 1 består av en introduktion med ett inledningskapitel. I detta avsnitt introduceras uppsatsens ämne, syfte och frågeställning formuleras. Utifrån dessa formuleringar bygger vi vidare med en diskussion kring specifika metodval och konsekvenser av dessa val. Uppsatsens upplägg kommer att definieras av (1.1) Bakgrund, (1.2) Syfte, (1.3) metod och material, (1.4) avgränsningar och (1.5) disposition.

Kapitel 2 kommer att behandla Fjellströms teori kring lärares yrkesetik. Vidare kommer lärares yrkesetik med principer från Läraförbundet och Lärarnas Riksförbund att presenteras. Begreppsdefinition av lärares yrkesetik, anmälningsplikt och Barnkonventionens artiklar som är samhörande med uppsatsen kommer presenteras. Vi kommer även att belysa andra formaliteter såsom socialtjänstlagen och utdrag ur proposition till den nya skollagen.

Kapitel 3 kommer att vara analys av empirin som utgörs av Fjellströms teori, lärares yrkesetik, Barnkonventionen samt intervjuer med lärare och besvarande av vår frågeställning.

Kapitel 4 kommer utgöras av dels en akademisk analys och dels en diskussion av våra egna tolkningar och reflektioner. Vi vill vara tydliga med att den akademiskadelen och självreflektioner inte beblandas så att analysen blir korrekt och genomsyrad med den akademiska andan. Sen är diskussionen till för att sammanfatta uppsatsen för att beskriva lärdomar och identifiera en helhetsbild.

Vidare vill vi även uppmärksamma att vid inledningen eller avslut av varje kapitel följer en *meta-text* som kommer vara kursiverad. I meta-texterna kommer egna resonemang och anledningar till specifikt val av texter och teorier att framgå. Syftet med dessa meta-texter är att läsaren får en bättre och bredare förståelse till varför vi har valt de olika momenten.

Kapitel 2

2.0 Teori

2.1 Begreppet yrkesetik

För att skapa klarhet i begreppet yrkesetik, som är ett fenomen som bearbetas grundligt i denna uppsats, kommer vi begreppsdefiniera yrkesetik.

Etik

Ordet etik härstammar från två grekiska ord, varav orden är besläktade med varandra. *Ét* som betyder *vana, sedvänja eller oskriven lag* och *éthos* som innebär *ståndpunkt, inställning ställningstagande* (Statens medicinsk-etiska råd 2008;9).

Yrkesetik

Yrkesetik innebär koder, regler som formuleras till handlande av den berörda yrkesgruppen så att moraliska tvivel och ibland olaglig yrkesutövning kan minimeras och avgränsas. Etiken ramverk genomsyrar hela verksamheten och de som är verksamma inom yrket så att de arbetar på ett snarlikt sätt med liknande värden (Collste 2010;121). Yrkesetiken kan delas upp i två perspektiv, den ena delen utgörs av ett *dygdetiskt perspektiv* och den andra av ett *handlingsetiskt perspektiv*. Dygdetiskt innebär ett avgränsat verksamhetsområde som har i syfte att realisera ett mål eller ett värde. För lärare är att utbilda det reala målet (Collste 2010;126). Den person som är verksam inom dessa yrken har som uppgift att realisera dessa värden, och för att kunna göra det måste man inneha kunskaper och färdigheter men även moraliska och etiska dygder. Det räcker alltså inte bara för en lärare att kunna vissa saker, hen måste också ha uppnått en viss moralisk mognad, en moralisk medvetenhet som är tänkt att genomsyra yrkesutövningen.

Den andra delen av yrkesetiken är *handlingsetik* vilket innehåller faktorer som koder, regler, speciella yrkesetiska regler och plikter. Handlingsetiken innehåller även etiska regler utöver de vanliga regelverken som tillämpas på människor. Där lärare står inför både etiska och moraliska dilemman dagligen i sitt arbete, och som ibland måste handla emot det som är rätt för vissa och fel för andra. Där det moraliska misstaget är stort vid

sådana etiska handlingar (Collste 2010;127). Det är därför av vikt att yrkesetiska regler för sådana yrken finns och stärks så att uppkommande dilemman ska kunna lösas på så bra sätt som möjligt. De flesta yrken idag med självaktning har en egen yrkesetisk kod. Detta tillämpas på yrken såsom jurister, läkare, lärare, ingenjörer etc. (Collste 2010;128). Yrkesetiken anknyter till regler som är formulerade av yrkeskårens nationella och internationella sammanslutningar (Collste 2010;129). Yrkesetik kan ses som en etisksymbol inför allmänheten, symbol som symboliserar *"vi är beredda att arbeta enligt dessa principer och bidra till organisationens gemensamma bästa!"* (Collste 2010;129). Detta kan inbringa förtroende för en yrkeskår, yrkestagare och allmänheten. Yrkesetik kan vidare vara det som reglerar skillnaden mellan rätt och fel beslut vid ett eventuellt oetiskt handlande inom ett yrke.

2.2 Anmälningssplikt

Anmälningssplikt är en juridisk term som innebär att vissa yrkesutövare eller myndigheter har skyldigheter att anmäla specifika sakförhållanden till myndigheter. När det kommer till verksamheter där barn är inblandade så är det socialtjänstlagen kap 14 1§c med bestämmelserna om att när barn far illa måste detta anmälas till socialtjänsten för utredningen. Detta innebär att lärare har anmälningssplikt till socialtjänsten om de får kännedom eller misstänker att ett barn far illa, både på skolan eller utanför skolan. Anmälningssplikten ska även ske genast när misstanke om ett barn far illa och detta ska ske till socialtjänsten (Socialstyrelsen 2014). Anmälningssplikten gäller dock endast under tjänst, vilket innebär att en lärare som får reda på att ett barn far illa på sin privata tid inte har anmälningssplikt utan kan anmäla detta om hen vill, detta enligt socialtjänstlagen 71§.

Anmälan om misshandel m.m. rörande underåriga

Enligt socialtjänstlagen 71 § är den enskilde personen som får kännedom om att ett barn far illa bör anmäla detta till socialtjänsten. Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast anmäla detta. Dessa fall gäller om en individ får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd (Socialtjänstlagen 2001:453).

2.2.2 Sekretess, tystnadsplikt och underrättelseskyldighet

Sekretess och tystnadsplikt

Bestämmelserna för sekretess på ett skolområde kan utläsas i 23 kap offentlighets- och sekretesslagen (här och nedan OSL). Enligt kap 23§2 gäller sekretess i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Uppgifter om den enskilde såsom adress, identitet och andra uppgifter om den enskildes förhållande skall inte undanröjas om detta skulle skapa lidande för den enskilde individen. Detta är vad man kallar för svag sekretess och väsentligt för sekretessfrågan är om uppgiften är av den karaktären att ett utlämnande kan vara ägnat att vålla skada för det intresse som ska skyddas genom bestämmelsen (Erdis 2011:109). Adressuppgifter är i regel bedömt som ofarliga uppgifter. Sådana uppgifter är därför allmänna vid tillämpning av svag sekretess. Enligt 23 kap. 2 § tredje stycket OSL ställs extra höga krav för att bl.a. en adressuppgift ska få hemlighållas. Det krävs särskilda anledningar för att sekretessbelägga adressuppgifter (Erdis 2011:112). Omständigheter där skolan känner till att en papperslös elev håller sig undan på grund utav beslut om avvisning eller utvisning kan utgöra en sådan särskild anledning som enligt 23 kap. 2 § tredje stycket OSL. Vilket innebär att det kan godtas att eleven eller någon närstående till den papperslösa eleven kan lida, om uppgifter var hen gömmer sig röjs. För att sekretessen ska tillämpas fordras det dock att skolpersonalen får kännedom om att en sådan egenartad anledning föreligger. Detta sker genom meddelanden från eleven och hans anhöriga.

Med detta har regeringen inte valt att inskränka OSL då den sekretess som råder enligt denna lag är stark nog för att utnyttjas av skolpersonalen och i viss mån socialtjänsten. Vidare så finns det även bestämmelser om tystnadsplikt i skollagen som användas i dessa situationer.

Underrättelseskyldighet för skolan och socialtjänsten

Underrättelseskyldighet som socialtjänsten och skolan har när det gäller grundskolan och gymnasieskolan, att underrätta polismyndigheten enligt utlänningsförordningen har tagits bort. Detta på grund av att regeringen anser att det är svårt att bygga upp en positiv relation till barnet och barnets föräldrar om underrättelseskyldigheten kvarstår. Skyldigheten för socialtjänsten är

att på eget initiativ informera polisen så fort socialtjänsten får kännedom om ett papperslöst barn. Denna skyldighet kan också påverka skolpersonalens beslut att göra en anmälan till socialtjänsten när man misstänker att ett barn som vistas i landet utan tillstånd riskerar att fara illa (Prop. 2012/13:58).

2.3 Barnkonventionen

FN Barnkonventionen (International Convention of Childrens Rights) antog av Förenta Nationernas generalförsamling den 20 november 1989. Syftet när Barnkonventionen antogs var att ge barn oavsett bakgrund och befinnande den rätten att bli behandlade med yttersta respekten och att få komma till tals. Sverige ratificerade Barnkonventionen år 1990, dock så inkorporerades den inte i sin helhet i svensk lagstiftning (Barnombudsmannen).

Barnkonventionen innehåller bestämmelser gällande barns rättigheter. Barnkonventionen är en folkrättsligt bindande internationellt avtal som innehåller instrument och identifierar hur alla barn är individer och är berättigade egna rättigheter. Barn är således inte någons egendom varken föräldrars eller en annan vuxen individ. Barnkonventionen innehåller 54 olika artiklar som reglerar helhet av Barnkonventionen. Det finns dock fyra 4 artiklar som är mer grundläggande än andra (UNICEF). Dessa fyra grundrättigheterna är Artikel 2 *alla barn har lika rättigheter och lika värde*, Artikel 3 *barnets bästa ska alltid beaktas vid myndighetsbeslut*, Artikel 6 *alla barn rätt till liv och utveckling* och Artikel 12 *alla barn har rätt att komma till talan och få sin talan respekterad*.

Enligt Barnkonventionen så är alla barn under 18 år, detta ska varje stat som ratificerat konventionen respektera och konventionens angivna artiklar ska uppfyllas. Barn ska i allmänhet vara omgivna av god anda och skyddas mot det som är skadligt för barnen, detta ska göras genom att barn skyddas inom sin familj och i miljön där barnet växer upp i. Barn ska även förberedas för framtiden där vägledning ska ges så ett självständigt liv i samhället kan förverkligas. Detta ska göras genom respekten för de fyra grundläggande artiklar fullföljs (Barnkonventionen).

Svensk barnrättspolitik har som avsikt att FN:s Barnkonventionen praktiseras och efterlevs i full utsträckning, då Barnkonventionen utgör en viktig pelare i den svenska ungdomspolitik. Detta görs genom att tolka konventionen där man kan utläsa att barn beroende på ålder och mognad ska ges tillfället att vara delaktiga i samhället och vara med och inverka i frågor som

barn berörs av. För att barn ska kunna inverka på samhället har ungdomspolitiken och barnrättspolitiken börjat samverka för att goda resultat ska kunna klaras av och nås så effektivt som möjligt. Detta samarbete är av vikt för att efterlevnaden av konventionen ska kunna förverkligas. Genom koordinering av statistik och vidareutveckling av barns levnadsvillkor kan samarbetet mellan ungdomspolitiken och barnrättspolitiken bli reellt.

Då det inte finns någon klagomålsmekanism implementerad inom Barnkonventionen har Sverige tillsatt en myndighet som ska bevaka barns rättigheter, denna myndighet är Barnombudsmannen. Barnombudsmannens uppgift är att arbeta som representant för barn och ungas rättigheter och intressen, men även att Barnkonventionen efterlevs. Barnombudsmannen ska även granska hur tillämpningen av Barnkonventionen i kommuner, landsting och statliga myndigheter efterlevs och syftar till att sprida informationen och kunskapen gällande barns rättigheter i Sverige (Barnombudsmannen).

Artikel 3

Artikel 3 i Barnkonventionen dikterar att alla beslut som vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner skall ha barnets bästa i främsta rummet. Detta gäller domstolar, administrativa myndigheter samt lagstiftande organ i staten som har ratificerat Barnkonventionen. Detta innebär att de stater som har ratificerat denna konvention försäkras sig om alltid tillgodose barnet dess bästa med hänsyn till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer barnet föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som är lagligt ansvariga för barnet. Detta ska ske genom lagstiftning så att barnets bästa kan garanteras och efterlevas. Efterlevnaden sker genom säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfylls av erforderliga myndigheters fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal, och lämplighet samt behörig tillsyn.(CRC-art- 3)

Artikel 28

Bestämmelserna i artikel 28 i Barnkonventionen innebär att de stater som ratificerat konventionen gradvis ska förverkliga barnets rätt till utbildning. Detta sker genom att belägga grundskoleutbildningen med skolplikt. Denna skolplikt innebär att utbildningen ska vara obligatorisk, kostnadsfritt och tillgänglig för alla barn inom staten. Vidare ska utbildningen uppmuntras så att barn kan utvecklas och att vidareutbildning aktualiseras för var och ett av barn som utbildas. Detta innefattande såväl allmän utbildning som yrkesutbildning genom att

göra dessa tillgängliga och åtkomliga för varje barn samt vidta lämpliga åtgärder såsom införande av kostnadsfri utbildning och ekonomiskt stöd vid behov. (CRC-art-28)

Artikel 29

De stater som ratificerat Barnkonventionen har tillförsäkrat sig att rätt till utbildning för barn ska syfta till:

- Utveckla barnets fulla förmågor i fråga om personlighet, anlag, fysisk och psykisk förmåga.
- Utveckla respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.
- Utveckla respekt för barnets vårdnadshavare, för barnets egen kulturella identitet, det egna språket och egna värden.
- Förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en implikation av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör urbefolkningar.

Det finns svårigheter med artikel 3 i Barnkonventionen, denna diskussion har varit livlig om vad innebörden av *Barnets bästa* är, enligt socialtjänsten "*Principen om barnets bästa kan härledas ur två grundläggande tankar: att barn har fullt och lika människovärde och att barn är sårbara personer som behöver särskilt skydd*" (Nilsson 2012). Med detta menar socialstyrelsen att barnets bästa inte alltid ska vara avgörande, men det ska alltid finnas med i beräkning innan beslut fattas, alltså sätts barn i främsta rummet. Med främsta rummet menas vad som är det bäst lämpade lösningen för ett barn innan ett beslut fattas. Alltså så ska skolorna, lärare och andra myndighetspersoner alltid beakta *Barnets bästa* innan ett beslut fattas.

2.4 Lärares yrkesetik

Här kommer en presentation av principerna som utgör yrkesetiken för lärare, vi kommer att redogöra de i sin helhet för att du som läsare ska kunna förstå vikten av yrkesetiken i denna uppsats.

Lärarprofessionen är en profession som regleras dels av lagar och förordningar men även av yrkesetik. Lärares yrkesetik utgörs av att eleverna alltid ska vara i centrum av lärarens vardag och målsättning. Läraren ansvarar för varje elevs kunskapsnivå, personliga utveckling och att goda betingelser skapas för utvecklingen av eleven. Läraren ska behandla

eleven med respekt utan någon form av diskriminering, vidare är det viktigt att läraren ser varje elev som jämställd oavsett vilken situation barnet befinner sig i (Linnér 2012;5). En lärare ska se efter och skapa de bästa förutsättningarna för varje elevs lärande (Linnér 2012;7). Andra etiska aspekter inom lärarprofessionen så som verksamhetsetik som behandlar elevens eller barnets bästa så att eleven inte far illa. Utifrån verksamhetsetik måste läraren vidta åtgärder om ett barn far illa för att motverka situationen. Denna specifika situation kan sammankopplas med säkerheten på en skola, då säkerheten för papperslösa barn inte kan garanteras, Polisen har också rätt att verka inom skolområdet och har mandat att verkställa avvisning eller utvisning av eleverna.

Lärarens lojalitet enligt deras yrkesetik är gentemot eleverna där läraren ska skydda elever så gott det går (Linnér 2012;10). Lärarens primäruppgift är att lära, utveckla elevernas kunskapsnivå och skydda sin elev, utan att bryta mot den svenska lagen. Då det inte finns någon lag som idag hämmar polisen befogenheten att verka på ett skolområde kan inte lärarens yrkesetik beaktas till dess fulla karaktär, en starkare reglering av den svenska lagen måste till för att lärarens yrkesetik ska kunna uppnå sin fulla karaktär för papperslösa barn.

2.4.1 De fyra principerna

Lärarprofessionen är en profession som regleras dels av lagar och förordningar men även yrkesetik, denna yrkesetik är uppdelad i fyra principer:

- Eleven alltid i centrum
- Läraryrket och den professionella yrkesutövningen
- Att upprätthålla lärares yrkesetik
- Lärares samhällsuppdrag. (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001)

2.4.2 Eleven alltid i centrum

Lärares yrkesetik utgörs av att elever alltid ska vara i centrum av lärarens vardag och målsättning. Läraren ansvarar för varje elevs kunskapsnivå, personliga utveckling och att skapa goda betingelser för att eleven ska kunna utvecklas. Läraren ska bistå eleven med den hjälp som eleven behöver inför olika livsval och prioriteringar (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001). Läraren ska behandla eleven med respekt utan någon form av diskriminering, Det är viktigt att läraren ser varje elev som en enskild individ som är en del av ett kollektiv oavsett vilket medborgarstatus eleven kan finna sig i (Linnér 2012;5). Detta innebär

även en utmaning för lärarens yrkesetik där eleven ska både ses som en individ och även placeras i ett kollektiv, vilket måste göras med den yttersta balansgången.

2.4.3 Läraryrket och den professionella yrkesutövningen

Läraren vinnlägger sig om att ansvara för elevernas kunskapsstillväxt, att stödja och utveckla elevens personliga utveckling och skapa goda förutsättningar och premisser för varje elevs lärande samt förmåga att utveckla kritiskt tänkande (Linnér 2012;7). Vidare så förbinder sig en lärare att bemöta varje elev med den yttersta respekten för deras person och integritet, samt att till sin bästa förmåga skydda varje elev mot skada, kränkning och trakasserier. Stor relevans ligger också i att ingen diskrimineras på grund av kön, sexuell identitet, etnisk, politisk och religiös tillhörighet eller social och kulturell bakgrund. Läraren ska inte heller på grund av förmåga eller prestation stödja elevernas rätt till inflytande över sin utbildning och stärka deras ansvarstagande för elevens studier vid utvärdering, bedömningar och betygssättning (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001). Läraren måste motstå otillbörlig påverkan för att verka för att upprätthålla förtroendefulla relationer med eleverna och med deras vårdnadshavare samt att vara lyhörd för deras synpunkter. Lärare ska vidare vara varsam med information om eleverna och inte vidarebefordra information som mottagits i tjänsten om det inte är nödvändigt för elevens bästa.

2.4.4 Att upprätthålla lärares yrkesetik

Läraryrket bygger i grund och botten på att läraren innehar samhällets tillit, denna tillit kräver ett stort yrkesansvar. Läraren ska på bästa möjliga sätt använda sitt yrkeskunnande till att förbättra och stärka kvaliteten i sin yrkesutövning samt att stärka sin professionalism i kändedomen av kvaliteten av sin yrkesutövning då detta direkt påverkar samhället och dess medborgare (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001). En lärare ska på bästa möjliga sätt tillgodose den pedagogiska friheten och sin arbetsplats så att arbetsmiljön kring skolan blir en tryggt och säkert område att verka inom. Lärare är solidariskt och kollektivt ansvariga för det pedagogiska uppdraget och ska sträva efter att skapa de bästa förutsättningarna för elevens lärande (Linnér 2012;7). Lärare ska arbeta utifrån den principen om att all arbete ska utgå från vetenskaplig kunskapsbas, aktuell forskning och beprövade pedagogiska erfarenheter. På så vis kan lärare vidareutveckla och påverka eleven positivt. Med denna princip så ska ansvaret för en lärare att utveckla sin kompetens både vad gällande sin yrkesutveckling samt innehållet

i lärarens undervisning, vidare ska en lärare visa god anda och god kollegialitet men inte till den gräns att den goda andan eller kollegialiteten övergår till handling som kan visa vara skadlig för elever (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001). Lärarens ansvar föreligger eleven och inte kollegialiteten, innebärande skulle en kollega kränka en elev eller motverka en elevs rättigheter måste läraren ingripa.

Lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning idka och utveckla sitt yrke såväl utifrån den vetenskap som är tillförlitlig vad gällande pedagogisk och såväl ansvar för de erfarenheter som leder till kompetensutveckling så att god undervisning kan bedrivas och följa de yrkesmässiga och vetenskapliga riktlinjerna inom lärarens yrke. Det gäller att inte enbart ta ansvar för elevens utveckling utan även att eleven ska tänka kritiskt, engagera sig i sin undervisning så att eleverna kan vara en del av ett samhälle. Läraren ska även i bästa möjliga mån få eleven att respektera såväl kollegors men även andra samhällsenliga kompetenser, skyldigheter och ansvar i skolvardagen (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001).

Lärare ska förena att sin yrkesutövning att lärares yrkesetiska principer hålls levande genom återkommande diskussioner och att arbeta kring och genom sin yrkesetik, samt att bibehålla sin yrkesetik levande genom ståndpunkter i sitt arbete. Detta sker dels genom att ta upp de konflikter som uppkommer av etisk innebörd såsom påtala det som är rätt och fel, att komma med konstruktiv kritik och i extrema fall genom en aktiv handling faktiskt ingripa och ta striden mot sådant som annars skulle vara en kränkning på människo- och kunskapssyn som läraryrket vilar på (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001).

2.4.5 Lärares samhällsuppdrag

Lärarens samhällsuppdrag kan definieras som ett av det viktigaste uppdraget i samhället, detta uppdrag är att ansvara för kommande generationers grundläggande utbildning, men även ett uppdrag som innebär att fostran av kommande generationer. I lärarens samhällsuppdrag finns formulerade styrdokument, såsom lagar, förordningar men även läroplaner och erfarenhet. Läraren ska även betänka sitt uppdrag som samhällsenlig men även visa reflektioner av sitt uppdrag genom dessa principer som är satta i relation till de yrkesetiska grunderna. Lärare ska arbeta i enlighet med det samhällsuppdrag som de har fått, där dessa principer, uppdrag och lärares yrkesetik är fastslagen genom demokratisk fattade beslut (Läraryrket och Lärarnas Riksförbund 2001).

Dilemmat som uppkommer en lärare genom sin yrkesetik och de principer som precis presenterats är skyddandet av eleven. Enligt yrkesetiken så ska eleven vara i centrum, att se till att alltid verka för elevers trygghet på skolan, att alltid motverka diskriminering. En lärare har detta i ryggen samtidigt som rädslan av att ett papperslöst barn kan hamna i kläm mellan lärarens yrkesetik och lagar är ett faktum som lärare lever med dagligen.

2.5 Fjellströms teori kring lärares yrkesetik

2.5.1 Lärares yrkesetik

Roger Fjellströms teori om läraryrkets relation till samhällets offentliga verksamhet och dess fyra huvudsidor

Inom läraryrkets sammansatta etik finns det så kallad områdesetisk disciplin den påminner om vårdetiken som innehåller både värden och normer inom skolan. Det är i sin tur värde och normprinciperna som utgör den så kallade moraliska arenan, där lärarens val styrs utifrån lärarens individuella moral. Enligt Fjellström är lärarens roll att tillgodose krav från samhällets offentliga verksamhet. Inom denna verksamhet finns det fyra etiska huvudsidor, *organisationsetik*, *verksamhetsetik*, *kollektivetik* och *personlig etik* (Fjellström 2002).

Organisationsetik, med detta menar Fjellström att lärarna med kommunen som arbetsgivare är underställda kommunerna och blir påverkade av kommunens intresse då lärarens samarbete och lojalitet anses vara en självklarhet.

Verksamhetsetik, där lärarnas roll som fostrare och förebild för elever väger tungt för att uppnå de mål samt resultat som skolan har utsett.

Kollektivetisk, då lärarna respekterar och värnar om varandra för att hålla sig till verksamheten. Lyckas lärarna med kollektivetiken lyckas de även att avgränsa samtliga krav som verksamheten ställer.

Personlig etik, här fokuserar Fjellström på lärarnas egenintresse och menar att lärarna utifrån egna erfarenheter, personligheter, värderingar samt normer skapar sin arbetsmetod (Fjellström 2002).

Att uppnå de förväntningarna som finns i de fyra etiska huvudsidorna samt att arbeta på direktiv från olika riktlinjer som regeringsformer, skollagar, läroplaner och en ständig övervakning av skolverket skapar spänningar hos lärarna. Viktigt att poängtera såsom Fjellström tar upp är lärarnas offentliga kärndygder vilket innebär ärlighet, integritet och lojalitet. I samband med detta ska den offentliga verksamheten respektera alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet (Fjellström 2002). Detta kan skapa dilemman för lärarna som i värsta fall blir tvungna att kontakta socialtjänsten och på så sätt bryta mot sekretessen mellan skolan och den papperslösa eleven. Socialtjänsten har då i sin tur en skyldighet att vidarebefordra detta till polisen, om fallet så kräver. Med sådana fall syftar vi på då eleven är i fysisk eller psykisk fara för sig själv eller om någon annan utsätter barnet för fysisk eller psykisk fara. Då ska socialtjänsten blandas in, detta dilemma har uppkommit för lärare genom den nya skollagen som trädde i kraft den 1 juli 2013.

Ett tillägg i denna teori är *omsorgsetiken* som Fjellström nämner, som vars nyckelord är tillit och trohet. Ett problem uppstår då läraryrkets gränser och omsorgens gränslöshet hamnar i konflikt, precis som föregående där läraren är tvingad att kontakta socialtjänst. Detta är ett dilemma som uppstår idag för samtliga lärare runt om i Sverige då läraren inte har någon direkt skyldighet att utge personlig information om elevers angelägenheter eller medborgarstatus till andra myndigheter – detta direkt kopplat till papperslösa elever. Författaren Fjellström menar att kollektivet inom läraryrket kan vägra lyda direktiv från andra myndigheter som till exempel socialstyrelsen, då lärarna utifrån personligetik anser att elevens bästa kommer främst.

Exempel på detta är vad som hände inom läkaretiken på 80-talet, då socialstyrelsen förbjöd rena sprutor till sprutnarkomaner trots aidsvågen. Här tog läkarna beslutet att inte följa direktivet utan med hänvisning till sin läkaretiska plikt sätta patientens hälsa främst (Fjellström 2002).

För att tydliggöra dilemmat, som uppkommer i det första exemplet med den papperslösa eleven och lärarens ansvar att vara varsam med den information som finns om eleven, beskriver författaren Fjellström att läraren ska vara varsam med den informationen om eleven och inte vidarebefordra denna information om det så inte är absolut nödvändigt. I lärarnas handlingsplan är det inte bara elevernas lärdom som lärarna ansvarar över, utan även för vad de lär sig.

Fjellström menar att eleverna ska lära sig att engagera sig mot olika handlingar som sker på skolan eller i samhället som kan orsaka skada för eleven. Författaren har också en teori om att lärarna både lokalt och centralt drar de åtgärder som krävs för att yrkesetiken för lärarna ska bli en moralisk kraft. Detta för att moraliska subjekt är viktig i sin yrkesroll, för att det är omöjligt att förverkliga den handlingsplan som är utsett för lärarna i precis och enhetlig uppsättning (Fjellström 2002).

Angående elevens lärande och vad som ska läras ut till varje elev finns det en stark koppling till Barnkonventionens artiklar 28 och 29. I dessa artiklar beskrivs tydligt hur eleven ska förberedas för det kommande livet både under och efter grundskoleutbildningen såsom vidareutbildning, yrkesutbildning, att respektera mänskliga rättigheter men också elevens fulla utveckling såsom personlighet, anlag och fysiska och psykiska förmåga (CRC art- 28 – 29).

Fjellströms har lyckats skapa en teori med de fyra huvudsidorna tillsammans med den offentliga verksamheten, omsorgsetiken och moraliska arenan. En teori kring hur en lärare inom läraryrket de facto kan skydda sina elever och genom att inte vidarebefordra information om elevens legala status samtidigt som lärare ska uppnå de krav som ställs från de olika myndigheterna på lärarna. Här spelar även samspelet mellan lärare en stor roll för läraren som individ, precis som exemplet med aidsvågen bevisar. Således kan flera lärare tillsammans garantera trygghet för eleven som är i centrum, med syfte att vidmakthålla den moraliska arenan som en lärare förväntas handla utifrån. Detta med respekt för de mänskliga rättigheter som råder för alla, för alla elever i Sverige har samma rätt till utbildning oavsett legal status. Med hjälp av denna teori kommer vi att analysera läraryrkets etik kopplat till de mänskliga rättigheterna och de spänningar som råder i vårt samhälle idag.

2.6 Tidigare studier

Vi kan reflektera över de skillnader och liknelser som kvarstår efter att den nya lagen trädde i kraft 2013 utifrån rapport från socialnämnden 2010.

Innan den nya lagen trädde i kraft den 1 juli 2013 uppstod det diskussioner inom socialtjänsten gällande papperslösas rätt till utbildning och vård. Det skrevs rapporter bland annat om politikernas olika mål som inte var förenlig med papperslösas situation år 2010. Vad som också togs upp i dessa rapporter var de dilemman som kan uppstå för samtliga i personalen, i detta

fall lärare, som blir påverkade då papperslösas rätt till utbildning inte tillgodoses (Social rapport 2010:268).

Lärarna blir påverkade då alla barn, oavsett personens legala status, ska stå i centrum och har rätt till utbildning enligt Barnkonventionen som Sverige har ratificerat till och lärares yrkesetik. Men då barnet inte har ansökt om asyl eller lever gömd i Sverige för att undvika att bli utvisad gäller inte rätten till utbildning i Sverige för detta barn. Därför uppstår det dilemman för personal inom skolan då läraren bör utbilda alla barn enligt deras yrkesetik men enligt nationella lagar inte har statligt stöd.

Rätten till utbildning såg annorlunda ut år 2010, personer som fick avslag på sin ansökan om asyl fick fortsätta med sin utbildning fram tills den dag de lämnade landet. Papperslösa som höll sig undan för att undvika avslag hade ingen rätt till utbildning. Som lösning på denna problematik fördes en diskussion i regeringen om att ge lagstadgad rätt till utbildning för barn som höll sig undan för att undvika verkställandet om avvisning. Däremot uteslöts papperslösa barn i diskussionen eftersom papperslösa barn aldrig hade sökt asyl eller för att deras tidsbegränsade uppehållstillstånd hade gått ut (Social rapport 2010:273).

I socialstyrelsens rapport tog de även upp socialnämndens underrättelseskyldighet för skola och socialtjänst, vilken innebar att socialnämnden hade skyldighet att informera polisen om utlänningar och deras namn, medborgarskap och bostadsadress i Sverige. Invandrare som aldrig hade ansökt om uppehållstillstånd vid första mötet med socialtjänsten. Gällande barn i detta fall var den så kallade underrättelseskyldigheten oklar på grund av varje barns rätt till skolgång. En diskussion kring att underrättelseskyldigheten skapar problem i förhållande med anmälningsplikten för skolpersonal samt vårdpersonal togs upp men mer detaljerat beskrivning utfördes inte i denna rapport (ibid).

Kapitel 3

3.0 Analys

För att du som läsare ska förstå syftet med analysen, kommer vi att redogöra vårt analysupplägg. Vi kommer först att analysera intervjuerna som vi har gjort mot anmälningsplikten och den tidigare forskningen. Detta avsnitt kommer vi att kalla för lärares dilemman. Vi kommer sedan att fortsätta med analysen av yrkesetik och teori och detta avsnitt kommer vi att kalla för barnet bästa då det behandlar denna specifika problematik. Slutligen analyserar och jämför vi de två tidigare avsnitten med varandra för att få mer förståelse för lärarnas dilemman. Detta avsnitt kommer vi att kalla dilemmat.

Lärares dilemman

1. Känner du till den nya lagen?

Ingen av lärarna har en direkt kunskap om vad den nya lagen innebär, förutom att den ger papperslösa barn rätt till utbildning. Det har diskuterats mellan lärarna och man har valt att läsa om den men inga direktiv från skolverket eller rektorerna har delats ut till var och en lärare. Den nya lagen är så pass ny att många skolor har ännu inte hunnit skapa relevanta arbetsrutiner. Således har det uppstått en uppenbar osäkerhet hos lärarna i en generell vy gällande den nya lagen. Detta kan direkt medföra att lärare inte heller är insatta i olika handlingsplanerna som rör skyddet av en papperslös elev.

2. Sedan den nya lagen har trätt i kraft vad har du som lärare fått för instruktioner av din rektor?

Med tanke på den vaga kunskap som råder bland lärarna men också hos rektorerna har lärarna inte fått några nya eller äldre instruktioner om hur en lärare ska förhålla sig till den nya lagen. Här återstår det för var och en lärare att förlita sig på sin yrkesetik som alltid kommer att följa de under deras tid som lärare, som en vägledning i deras undervisning.

3. Vad har ni för intern policy vad gällande hanteringen av papperslösa barns skolgång?

Den gemensamma så kallade *intern policy* som råder i skolorna är skyddet av eleven och i detta fall den papperslösa eleven. Man har i flera skolor valt att behålla information som elevernas legala status inom expeditionen och inte delat den typ av information med lärarna, just av den

anledningen för att stärka utsatta elevers säkerhet under skoltid. Tanken är att ju färre som känner till elevens legala status ju enklare är det för skolan att bevara det inom skolan. Utifrån intervjuerna ser man att trots den vaga kunskap som existerar kring den nya lagen är skyddet för var och en elev ett av den främsta policy som råder inom de olika skolorna. Vad man även upptäcker är hur stor tyngd *barnets bästa* från lärares yrkesetik och Barnkonventionen speglar utåt i deras interna policy.

4. *Ser du några skillnader i era utbildningsplaner efter att den nya lagen har trätt i kraft?*

Med tanke på att det har diskuterats så lite kring den nya lagen och att lärarna knappt blivit informerade om den så har lärarna heller inte upptäckt några skillnader i deras utbildningsplaner efter att den nya lagen trätt i kraft. Samtliga lärare poängterade att det faktiskt kan vara bäst utan större skillnader i lärarnas utbildningsplan, av den anledningen att respektera barnets bästa genom att undvika särskiljning av eleverna och på så sätt stärka skyddet för papperslösa elever. Här ser vi ännu en gång en reflektion av Barnkonventionen och lärares yrkesetik i lärarnas synpunkter.

5. *Hur ser du på att polisen kan komma in i en skolsal och omhänderta ett barn (papperslös barn)?*

Syftet med fråga fem var att nå fram till lärarens egna synpunkter angående polisens agerande gällande omhändertagandet av en elev, i detta fall en papperslös elev. Utifrån lärarnas egna beskrivningar så förstår man att polisen är deras trygghet men när det gäller en papperslös elev försvinner denna trygghet men också förtroendet för polisen. Men vad som poängteras av samtliga lärare var att det de facto inte är polisens fel utan politikernas, att polisen endast utför sitt arbete medan politikerna tar besluten. Men det som skapade mest förtvivlan hos läraren när vi ställde fråga fem var att flera av lärarna som intervjuades ansåg inte att elevernas främsta alltså *barnets bästa* prioriteras främst.

6. *Anser du att frizoner borde tillämpas på skolområden och i så fall varför?*

Ingen av de intervjuade lärarna var öppna för förslaget om en frizon. Lärarna tycker inte att en sådan tillämpning bör ske då barnen anses vara i trygghet under skoltid. Men konsekvenserna med att vissa elever inte har uppehållstillstånd eller legal status oroar lärarna då de gärna vill prioritera barnets bästa, vilket flera av lärarna inte anser utgörs av staten då polisen har rätten att omhänderta en papperslös elev på grund av en utvisning. På så sätt kunde samtliga lärare

rösta för en frizon gällande skolområdet eller för något i stil med frizon som ger en viss garanti för eleverna i särskilda fall då ett beslut om utvisning har tagits eller kan antas för en papperslös elev. Detta för att öka skyddet och tryggheten för papperslösa elever.

7. *Ser du någon nackdel med att papperslösa barn får gå i skolan och i så fall varför?*

Ingen av lärarna har något emot att undervisa papperslösa elever eller anser något problematiskt med papperslösa barns rätt till utbildning. Lärarna står bakom ideologin som framstår i lärares yrkesetik om att varje barn i Sverige bör utbildas. Dels för att det är deras plikt men också för att de har rätten till utbildning. Idag har alla barn i Sverige inte en plikt att gå till skolan, bland annat papperslösa barn, men lärarna anser att utbildning och skola är den bästa terapi eller plats för utsatta elever, för skolan anses vara den del i människans liv som formar och skapar individen redan från tidig ålder. Att skolan är en plats där barn får chansen att utbilda sig och komma bort från all misär som många barn upplever livet utanför skolan. *Med misärer så syftar vi på bland annat den oro som flera barn upplever över att utvisas till det land man en gång flytt ifrån.* Ännu en gång ser vi en tydlig struktur från lärares yrkesetiska grunder, *den moraliska arenan och barnet i centrum*, då alla lärare anser att utbildning är nödvändig för papperslösa barn.

8. *Enligt gränspolisens uttalande kommer de inte att aktivt söka efter papperslösa barn i skolområden. Vad är din uppfattning om detta?*

Trots gränspolischefens uttalande om att de inte aktivt söker efter papperslösa elever i skolor är förtroendet för detta uttalande vagt. Lärarna vägrar att tro på dessa ord då de känner till vilka följder som kan uppstå om det sker ett politiskt tryck eller ifall gränspolischefen byts ut. Ännu en gång väljer lärarna att peka ut politikerna som huvudansvariga för misstron gentemot polisen och polischefens uttalande.

9. *Som lärare så har ni anmälningsplikt, hur ser du på det?*

Väldigt tvetydliga svar av lärarna då alla inte svarade på frågan riktigt, för vi hade hoppats på mer personliga svar med egna synpunkter. Dock har man förståelse för det då samtliga lärare knappt känner till den nya lagen, inte fått nya instruktioner av rektorn eller ändringar i utbildningsplanen gällande papperslösa barns rätt till utbildning. Med tanke på att den nya lagen som ger papperslösa barn rätt till utbildning är så pass ny har flera lärare idag inte hunnit bli bekant med denna lag, däremot har vi genom våra intervjuer fått chansen att presentera den så kallade *lärares dilemma* som kan eller har uppstått för lärarna. På så sätt upptäckte vi en

existerande misstro gentemot staten och politikerna som inte har lagt fokus på lärarnas situation idag då en lärare kan uppleva ett mycket svårt dilemma när en lärare har plikt att utgöra en anmälan till socialtjänsten om det så krävs. Även vid situationer då konsekvenserna kan betyda det värsta scenariot för den papperslösa eleven.

10. *Hur tydlig är din yrkesetik i din vardag och vilken roll har yrkesetiken på ditt arbete?*

Lärares yrkesetik är det som formar och styr lärarnas val under deras tid som lärare i skolan. En av lärarna lyfter fram att alla människors lika värde är en avgörande faktor i deras yrkesetik och att hen flertal har tagit beslut då hen ansett att något stridit mot lärares yrkesetik. När vi kopplar hens motivation till antaget av olika beslut kopplat till lärares yrkesetik förstår vi att lärarna utgår från deras yrkesetik vid tuffa beslut. Men gällande anmälningsplikt kopplad till papperslösa barn skapar ett dilemma för lärarna. Detta då lärarna har plikten att utgöra en anmälan till socialtjänsten då en papperslös elev har farit illa och detta strider mot lärares yrkesetik då barnets bästa inte prioriteras främst, i samband med att det papperslösa barnet riskerar att bli utvisad.

11. *Hur gör du när du hamnar i ett dilemma som balanseras mellan etik/moral och lagar?*

I svaren till den sista frågan reflekteras *lärarnas dilemma* tydligt då lärarna inte vill orsaka ett mardrömsscenario för sina papperslösa elever men som måste respektera lagarna. I svaren framstår det att lärarna i liknande fall, då moral/etik i följd av lagarna skapar ett dilemma för lärarna, har valt att följa den moral och etik som framstår i deras yrkesetik, genom att åtminstone försöka lösa problemet inom skolan. Men det är inte alltid en situation slutar som en lärare önskat sig. Det kan sluta så pass illa att en lärare måste besluta om ett val som antingen strider mot lärares yrkesetik eller mot lagen. Därför ställer en av lärarna sig själv och alla andra berörda frågan

”tillgodoser jag barnets bästa om jag blandar in andra myndigheter för att skydda en elev från att fara illa, då en situation uppstått, eller stärker jag barnets bästa genom att undvika att blanda in socialtjänst då barnet riskera att bli avvisad från Sverige?”

När vi ställde våra intervjufrågor under intervjuerna upptäckte vi att en del av lärarna blev upprörda då frågorna blev mer personliga. Vad vi upptäckte var att när lärarna satte sig in i det

så kallade *lärarnas dilemma*, som vi beskriver i vår uppsats, såg vi en tydlig besvikelse hos samtliga lärare, där förtroendet till staten svalnar i samband med då staten utsätter lärarna just för detta dilemma. Lärarna har en tydlig linje tack vare lärares yrkesetik att utgå ifrån i samtliga svåra situationer men då lagen utgör ett dilemma för lärarna och deras yrkesetik måste denna stridas för att läraren ska kunna fullfölja lagen.

Lagens syfte är god och följer Barnkonventionen genom att ge alla barn rätt till utbildning i Sverige. Vad politikerna missar i deras slutgiltiga beslut är att detta beslut är orsaken för lärarnas dilemma enligt lärarna själva. Att stärka denna nya lag genom att tillämpa en annan lag som ökar tryggheten för det papperslösa barnet i skolan, genom att exempelvis inte tillåta polisen att söka efter eller omhänderta papperslösa barn från skolan skulle kunna vara ett alternativ. Lärarna som är verksamma på skolan följer sina yrkesetiska principer, men det är ofta inte tillräckliga för att säkerställa tryggheten för papperslösa elever. Även om lärare kan hänvisa att deras beslut är reglerade genom sin yrkesetik och Barnkonventionen så är de nationella lagarna för starka för att lärarna ska kunna påverka situationen.

Utifrån dessa intervjuer fick vi inte reda på ifall någon av lärarna har eller haft en papperslös elev i klassen. Detta beror troligtvis på att ingen av de fyra lärarna har undervisat en papperslös elev med tanke på att de inte kunde så djupgående kring den nya lagen eller så beror det på att den enskilde läraren vill skydda den papperslösa genom att inte avslöja elevens existens för oss. Därför väljer läraren att begränsa sig för oss. Vad vi däremot kunde komma fram till är att deras yrkesetik har en stor betydelse för lärarna och att de gärna arbetar efter etiska riktlinjer i vardagens praktik, med grundliga riktlinjer som bland annat *barnets bästa*, *barnet i centrum* och *den moraliska arenan*. Detta underlättar för lärarna under vissa situationer där olika dilemman kan uppstå som t.ex. situationer gällande papperslösa elever. Situationer då lärarna kan arbeta utifrån sin yrkesetik vilket lyder att lärarna ska fokusera på barnet och arbeta för att tillgodose barnets absolut bästa genom att skydda och undervisa. Gällande anmälningsplikten så är det en plikt att anmäla en händelse till socialtjänsten då en elev far illa men när fallet gäller ett papperslöst barn som riskerar att bli avvisad skapas ett svårt dilemma för läraren som har både sin yrkesetik att leva upp till men också de nationella lagarna. Inom yrkesetiken gäller ganska självklara riktlinjer som läraren är ämnad att följa, där läraren ska arbeta för att främja elevens bästa. Just därför uppstår detta dilemma för lärare då en lärare blir manad att anmäla en händelse till socialtjänsten, även då den papperslösa eleven riskerar att bli

avvisad från landet, men vad som händer är att den moraliska arenan som är en klar riktlinje i lärares yrkesetik bryts, som avser att barnets bästa bör väga tyngst.

Barnets bästa

Vad gäller de yrkesetiska riktlinjer för lärare som är verksamma i Sverige idag finns det många aspekter på detta. Lärare har idag sina yrkesetiska principer och de fyra principerna som varje lärare skall tillämpa på varje elev. Vidare så byggs detta på med olika teorier om hur lärare ska agera i det praktiska arbetet. Roger Fjellströms teori om läraryrkets relation till samhällets offentliga verksamhet kompletterar varandra. Enligt lärares yrkesetik så ska läraren se till att eleven alltid står i centrum, tillgodose elevens kunskapsnivå, personliga utveckling. Detta kan länkas till Fjellströms moraliska arena där lärarens individuella moral och etik avspeglas på eleverna. Vidare kan den moraliska arenan tillämpas på lärares yrkesetik, där lärare ska behandla varje elev med respekt och också behandla elever lika oavsett legal status. Således ska papperslösa barn behandlas utifrån samma etiska ramverk vilket speglas av lärarens inneboende moral och etik.

Fjellström teori grundar sig på fyrahuvudsidor, en av dessa huvudsidor är personetik där lärarens erfarenhet, personlighet, värderingar och normer skapar trygghet för ett barn som redan är rädd för att bli utvisad från Sverige. Att läraryrket är en profession som är reglerad av koder, regler och sedvänjor har vi presenterat i föregående kapitel (kapitel 2 Teori). Dessa sedvänjor bildar en ståndpunkt för lärare att agera vid olika beslut som rör eleven, det kan handla om utbildningsmaterial, läroplanens inläring men det kan även handla om hur lärare ska reagera och arbeta för att skydda sin elev. Enligt lärares yrkesetik ska eleven vara i centrum, detta medför att moraliska tvivelaktigheter som en lärare ställs inför kan lösas smidigare och minimeras på så sätt att det inte blir av vikt. Lärares yrkesetiska riktlinjer hjälper läraren att fokusera på det som en lärare ska fokusera på, alltså att utbilda, det är lärarens dygds etiska plikt att utbilda. En lärare genom sin handlingsetik förpliktar sig att utöver det vanliga med de medel som krävs arbeta för elevens bästa, alltså räcker inte läroplaner, lagar och regler utan läraren måste med alla medel hjälpa eleven så att elevens kunskapsnivå ökas.

Som presenterats innan så är en lärare en myndighetsperson som är förpliktad av lagar och förordningar inom sin yrkesutövning, en av det lagarna som en lärare är förpliktad med är anmälningsplikten. En lärare måste alltså enligt lag vid misstanke eller kännedom om att ett

barn far illa på skolan eller utanför skolan anmäla detta till socialtjänsten. Denna problematik kan skapa en konflikt mellan lärarnas moraliska värdegrund och lagarna som är tillämpliga för en lärare. Enligt den nya skollagen har barn som befinner sig i Sverige utan tillstånd rätt till utbildning, samtidigt råder det en rädsla hos lärare om vad som sker om det skapas en situation där dilemmat blir verklighet och läraren måste koppla in socialtjänsten eller helt enkelt tysta ner fallet. I detta fall kan lärarens yrkesetiska riktlinjer vara vägledande i beslutet som ska fattas av lärare tillsammans med skolan. En lärare har tryggheten att dels arbeta med en stark yrkesetik i ryggen och dels med andra lagar som kan stärka lärarens beslut, internationella lagar som finns i Barnkonventionen exempelvis.

I Barnkonventionens artikel 3 står det att vid alla åtagande som rör barn, offentliga och privata sociala välfärdsinstitutioner så ska *barnets bästa* komma främst och väga tyngts. Alltså måste en lärare sätta barnets bästa i första rummet när ett beslut ska fattas. Vi återgår till dilemmat för att klargöra hur barnets bästa måste beaktas. Ett papperslöst barn far illa och en lärare får kännedom om detta, läraren vet om att om hen anmäler detta till socialtjänsten kan de i sin tur kontakta polisen, polisen som ska verkställa ett legalt fattat beslut av Migrationsverket om en avvisning och utvisning. Barnets bästa i detta fall kan eventuellt innebära att man inte kopplar in socialtjänsten utan försöker lösa situationen själv på skolan. Vidare så kan lärare de facto förlita sig på sin yrkesetik vid ett beslut. Verksamhetsetiken för en lärare behandlar detta att inget barn ska fara illa åt och att läraren ska motverka detta så långt det går, men vid denna aspekt finns det dilemma. Verksamhetsetik säger att inget barn får fara illa men vart far det papperslösa barnet mest illa åt, i det nuvarande hemmet där barnet blir t.ex. slaget eller i sitt hemland där barnet riskerar att bli utvisad till. Trots allt är lärarens primäruppgift att utbilda och att sätta eleven i centrum, inte att analysera vilken situation som är värst för det enskilda barnet. Som en av lärarna sa:

”jag har som lärare upplevt olika dilemman gällande vissa elever och då har jag kunnat vägra något då det faktiskt strider mot min yrkesetik. Eleven är kärnan i mitt jobb och jag arbetar för mina elever”.

Det kan eventuellt vila på lojaliteten som yrkesetiken bygger på, lojaliteten och tilliten mellan en lärare och hans elev. Den papperslösa elevens tillit för läraren avspeglas av lojaliteten som läraren utger om att lärare inte kommer att koppla in socialtjänst, utan är där för att utbilda, fostra och öka kunskapsnivån för den papperslösa eleven. Lärare som ser eleven som en individ men i kollektiv synvinkel skyddar det papperslösa barnet genom just detta, att vara lojal. Denna

lojalitet kan länkas till Fjellströms teori kring personetik, där Fjellström menar att lärare alltid ska jobba med tanken på att elevens bästa alltid kommer först, genom lojalitet så kan läraren trygga det papperslösa barnet och på så vis öka dess kunskapsnivå. Detta leder läraren med dess yrkesetik direkt in på omsorgsetiken, som enligt Fjellström redan dagligen hamnar i konflikt med varandra men ändå hjälper läraren att finna en rätt väg.

Artikel 28 i Barnkonventionen, definierar att; *"alla barn har rätt till utbildning"*. Denna definition härleder inte enbart barn som vistas i landet lagligt utan bör även gälla de barn som vistas i Sverige utan tillstånd, alltså papperslösa barn. I och med att Sverige ratificerat Barnkonventionen är den därmed folkrättsligt bindande. Alltså en lärare med sin organisationsetik gentemot sin arbetsgivare samt kommunens organisationsetik som speglar de konventioner som Sverige har ratificerat. Detta bör därför tillsammans resultera i att kommunen agerar så att de skapar handlingsplaner för att skydda papperslösa barn. Lärare har fått samhällsuppdraget att fostra kommande generationer, och fostra gör man genom att vara rädd om sina elever, genom att skydda, respektera, utbilda sina elever. Att se till att elevens personliga integritet inte kränks, genom att motverka all form av diskriminering mot kön, sexuell identitet, etnisk, politisk och religiös tillhörighet eller social och kulturell bakgrund. Genom att se varje elev som individ samtidigt som läraren ser till att varje elev är en del av ett kollektiv. Då detta kollektiv är det som kommer att trygga ett papperslöst barn. Detta till trots lärarens verksamhetsetik enligt Fjellström.

Artikel 29 i Barnkonventionen beskriver genom fem utgångspunkter vad syftet med rätten till utbildning innebär. Först och främst handlar det om att öka barnets psykiska och fysiska förmåga, som kan argumenteras samman med artikel 3 i Barnkonventionen som behandlar grundrättigheten inom konventionen, *"barnets bästa"*. Genom att inte tillåta ett barn gå i skolan, oavsett vad för legal status barnet har, kan påverka barnets utveckling och därav inte följer *"barnets bästa"* i första hand. Denna ståndpunkt är viktigt för lärare, dels för att deras yrkesetik talar om att eleven ska vara i centrum, samt genom att de har fått samhällets tillit och genom ansvarstagande förstärker de sin professionalism så att kollegialitet kan stärkas och då kan barnets bästa genomlysas läraryrket. När detta sker kan artikel 28 och 29 i Barnkonventionen, samt den nya skollagen arbetas på rätt sätt. Alltså kommer handlingsplaner, trygghet och lojaliteten för papperslösa barn kunna säkerställas. Om detta inte skulle räcka så kan lärare till och med gå tillbaka till sin yrkesetik som lyder *"i extrema fall genom aktiv handling faktiskt ingripa och ta striden mot sådant som annars skulle"*

vara kränkning på människo- och kunskapssyn som läraryrket vilar på” detta kan härledas till Fjellströms teori om lärarens ärlighet, integritet och lojalitet gentemot papperslösa barn.

Dilemmat

Genom intervjuerna fick vi inblick i lärarens vardag och de dilemman som lärare ställs mot. Mardrömmen för samtliga lärare var att en av deras elever skulle fara illa åt, så pass illa att läraren blir tvingade att anmäla detta till socialtjänsten då lärare är förpliktade med anmälningsplikt. Om en elev samtidigt är papperslös, uppfattades den situationen som mycket mer dramatiskt för de lärare vi intervjuade då konsekvensen av beslutet att anmäla ärendet till socialtjänsten skulle ha mycket större inverkan för barnet. Lärares yrkesetik förpliktar lärare om att sätta eleven i centrum, Fjellströms teori om den moraliska arenan styr lärarens moraliska och etiska beslut, där många beslut som fattas kan ha en stor inverkan för den enskilde eleven. Vad som också diskuterades vid intervjuerna var tryggheten som är en viktig sektor kring lärares yrkesetik, att se till att skydda men också att ge eleverna en trygg tillvaro i skolan. Denna trygghet upphör för flera papperslösa barn då polisen har rätten att omhänderta papperslösa elever ifrån skolan, detta kan även komma att påverka andra elever i klassen, som i sin tur kan påverka elevernas psykiska hälsa då en klasskompis blir omhändertagen på grund av sin legala status.

Precis som tryggheten för eleverna påverkas kan tilliten till läraren påverkas, på så sätt att eleverna förlorar tillit till läraren då läraren blivit tvungen att komma i kontakt med socialtjänsten i mån om att skydda den papperslösa eleven då eleven har farit illa.

Vid intervjuerna framkom det att lärare hade fått höra om den nya skollagen men var inte direkt insatta i vad den berör, inte heller hade några handlingsplaner tillsatts på deras respektive arbetsplatser/skolor. Detta anknyter direkt till papperslösa elevers situation om osäkerheten och ovissheten som råder för den enskilde i skolmiljön. Även om lärare skyddar sina elever genom sin yrkesetik och moraliska arena så räcker det inte för de papperslösas situation i skolan. Vidare så kan vi konstatera att varken lärare eller socialtjänst har underrättelseskyldighet för polismyndigheten, men detta innebär inte att socialtjänsten inte kan anmäla ett brott (misshandel) till polisen som i sin tur ska verkställa ett beslut fattat av Migrationsverket. Underrättelseskyldigheten skapar ibland förvirring för lärare när de ska göra en anmälan om ett barn far illa till socialtjänsten då det finns andra lagar som reglerar detta. En av lärarna som intervjuades antydde även att hur mycket än *denne* som enskild lärare kan skydda sin elev, så

är denne hjälplös när det väl kommer till kritan, hen kan inget göra om socialtjänsten blir inblandat eller om polisen blir inblandat även om hen har tystnadsplikt och ingen underrättelseskyldighet. Vidare så menar denna lärare på att problemet varken ligger hos polisen eller socialtjänsten och än mindre på skolan, utan problemet är politiskt där politikerna inte tagit fullt ansvar för barnen som visats i Sverige utan tillstånd. Hade man tagit fullt ansvar så skulle man även ha gjort vissa reformer i den svenska lagstiftningen. Lärare menar på att även med sin yrkesetik där denne har blivit given samhällets tillit för att fostra kommande generationer, där denne ska utbilda och öka kunskapsnivån för eleverna där dennes personliga etik och moral skapar de förutsättningar för elever, där jag som lärare ska motverka all form av diskriminering av barn, är helt hjälplös när det kommer till anmälningsplikt. Barnets bästa som är ett mycket centralt begrepp för Barnkonventionen som Sverige har åtagit sig att efterleva kan inte säkerställas i den svenska skolan idag. Även om man givit papperslösa barn rätt till utbildning, även om lärare med sin yrkesetik kan hjälpa och skydda dessa barn så är barnens situation ohållbar då dilemmat som har uppkommit skapar osäkerhet bland lärare. Denna osäkerhet om hur de ska agera då konsekvensen av ett felaktigt fattat beslut kan bli förödande för den papperslösa individen och dennes familj.

Kapitel 4

4.0 Diskussion

Under detta avsnitt kommer en presentation av våra tankar och reflektioner av det som vi har tagit del av under dessa veckor. Vi drar egna paralleller av analysen med våra egna värdegrunder.

Utifrån intervjuerna med lärarna har en bättre förståelse skapats för hur detta dilemma uppstår och orsaken bakom lärarnas dilemma. Anmälningssplikten kan orsaka eller i vissa fall skapa värre konsekvenser för barnet då tanken är att skydda barnet från att fara illa. Den nya skollagen är en ny positiv våg i Sverige som ger rätten till utbildning för alla barn oavsett deras legala status. Den nya skollagen ökar chansen för vidare utveckling och med detta menar vi att dilemmat som uppstår för lärarna upphör genom att skapa andra åtgärder för att elever som inte har uppehållstillstånd riskerar att bli omhändertagna av polis. Ett allvarligt problem uppstår då en lärare måste kontakta socialtjänsten, gällande papperslösa elever, som i sin tur kan kontakta polisen av olika skäl. För att lösa denna problematik bör, som en av de intervjuade lärarna påpekade, politikerna diskutera kring frågan om vad som behöver verkställas för att papperslösa barn i verkligheten ska kunna studera utan att riskera att bli omhändertagna av polisen. Gränspolischefen menar att inga papperslösa barn kommer att sökas inom skolområden men vad är garantin för detta i framtiden? Som den ena läraren poängterade, vad händer i framtiden ifall ett politiskt tryck eller en ny polischef tillsätts och detta har en dålig påverkan för papperslösa barn och deras rätt till utbildning men också barnets vilja att studera på grund av rädsla.

Vidare så går tankarna till alla lärare som varje dag försöker att skapa en trygg miljö så möjligt för papperslösa barn. Detta gör lärarna genom sitt genuina intresse för barn och barnets bästa. Det är svårt att bibehålla fokus på undervisning när man har många andra tankar om barnen, det är ännu svårare att stå inför beslut som direkt kan vara livsavgörande för den enskilde eleven. Känslan av hur smärtsamt det var för lärare att svara på vissa frågor under intervjun, och då fördes tankarna i detta ögonblick i att detta *endast* är en intervju. Hur kommer lärare att må om denna situation skulle bli verklighet? Situationen för papperslösa barn är allmänt dåligt, de lever i en ständig rädsla av att de ska bli utvisade till det land som de har flytt ifrån. De lever allt för ofta i förhållanden som vi enligt våra mänskliga rättigheter skulle

betrakta som ovärdiga i Sverige. Det enda som de facto kan skapa en bättre vardag för dessa barn är att få komma till skolan, där de möter andra barn och framför allt för att utbilda och utveckla sig. Där de papperslösa barnen kan få en någorlunda normal tillvaro och vara en del av ett kollektiv.

De lärare som intervjuades talade om att det är helt fantastiskt att barn får utbildning och komma in i så nära verklighet som möjligt, då skolan faktiskt inte bara är utbildning utan även en psykisk förbättring, en brytning av den vardag som dessa barn lever i och en glimt av normalisering. Därför måste det ske en förändring i lagen så lärare kan fortsätta med det som en lärare ska göra, alltså sätta eleven i centrum, öka deras kunskapsnivå och skapa trygghet för eleven. En förändring där tryggheten för papperslösa barn i skolan stärks genom att politikerna tar sitt ansvar och lagändrar så att vissa myndigheter såsom polisen inte har tillträde i skolan av den anledningen att leta efter papperslösa barn. Regeringen har tagit sitt ansvar genom Prop. 2012/13:58 att avskaffa underrättelseskyldigheten för skola och socialtjänst, detta med anledning att skapa tillit och förtroende för lärare gentemot sin elev som är papperslös. Dock så är detta en för svag markering från regeringen om att endast låta underrättelseskyldigheten avskaffas och inte inskränka polislagarna. Lärares yrkesetik belyser skolan och dess verksamhet men om inte yrkesetiken kan vara vägledande då det finns andra lagar och förordningar som går före kan inte lärare praktisera sitt yrke på ett korrekt sätt.

Lärarnas Riksförbund och Lärarförbundet har genom en demokratisk process givit lärare ett samhällsuppdrag, detta samhällsuppdrag är att fostra, utbilda och vägleda kommande generationer. Bör inte politikerna ge samma ansvar och tillit i lärare som de faktiskt förtjänar? Vidare så kan vi dra parallellen mellan den moraliska arenan och personlig etik, enligt Fjellström, där lärare ska med sin etik och moral leda barnen rätt och förbereda barnen för framtida uppdrag. Barnets bästa som är en central begrepp för mänskliga rättigheter och lärares yrkesetik borde stärkas genom att inte sätta någon som helst etikett på barn där deras legala status spelar någon roll för utbildning, inte minst för lärare då deras rädsla är barnets bästa som en av lärarna uttryckte sig:

”tillgodoser jag barnets bästa om jag blandar in andra myndigheter för att skydda en elev från att fara illa, då en situation uppstått, eller stärker jag barnets bästa genom att undvika att blanda in socialtjänst då barnet riskera att bli avvisad från Sverige?”

En lärare ska inte behöva resonera på det sättet, utan resonera i banorna om hur eleven ska utvecklas, vilka åtgärder som är bäst för elevens kunskapsnivå och inte analysera psykologiskt

om vad som är bäst. Dessa exempel som bevitnats genom intervjuerna och hur lärare mår av enstaka frågor gav kalla kårar, frågan hade varit då hur verkligheten för den lärare som måste anmäla detta hade varit. I samband med intervjuerna framkom vetskapen om att en av lärarna hade legat sömnlös i en snarlik situation, tankarna går direkt till den lärare som kommer att stå inför ett etiskt och moraliskt mardrömsdilemma om att antingen låta barnet förtärliga fara illa eller eventuellt bli utvisad från Sverige.

4.1 Slutord

När denna uppsats påbörjades var tanken att analysera situationen för papperslösa barn på skolan, detta övergick snabbt till att analysera de etiska och moraliska dilemman som lärare står inför i deras yrkesvardag. För att genomföra detta insåg vi snabbt att intervjuer med lärare var ett faktum och det enda sättet är att komma så nära verkligheten som möjligt för lärares dilemman. Vi insåg snabbt även att lärares yrkesetik med sin grund i mänskliga rättigheterna om att alla är lika, om att ingen elev får eller ska diskrimineras och att läraren ska sätta eleven i centrum var det som skulle bygga vår uppsats. Teorin av Fjellström var den teori som balanserade ut yrkesetiken mot de nationella och internationella lagarna då vi hittade motvikt till dessa i Fjellströms teori. Att lärare har sedan 2001 erkänt yrkesetik är något som få känner till. Vi vet idag att lärares yrkesetik inte är lika solid som exempelvis läkares yrkesetik. Detta känner vi är beklagligt då lärares uppgift är att fostra de kommande generationerna. Om lärarens ställning i samhället inte stärks hur ska kommande generationer kunna tas på allvar. Dilemmat som vi identifierade snabbt var *hur* ställer sig lärare när deras skyldighet att anmäla till socialtjänst när de får misstanke eller kännedom om ett barn far illa. Detta papperslösa barn som håller sig gömd undan myndigheter såsom polisen och även socialtjänsten. Enligt Prop. 2012/13:58 så har regeringen förklarat och hävs underrättelseskyldigheten för skolan och socialtjänst till polismyndigheten, vilket är på väg mot rätt riktning. Våra tankar går direkt till ett annat dilemma vilket vi har analyserat och forskat inom, att en lärare har anmälningsplikt. Anmälningen som ska ske omedelbart till socialtjänst när misstanke eller kännedom om ett barn som far illa. Socialtjänsten i sin tur kan utreda detta och göra en polisanmälan om misshandel, denna polisära utredning kommer då visa att detta barn och familj inte har tillstånd att vara i Sverige och riskerar att bli utvisade eller avvisade från Sverige. Denna tankegång är inte på något sätt unik för lärare som står inför etiska och moraliska dilemman om hur de ska de tillgodose barnets bästa. Vi fick detta indikerat snabbt av lärare, men även genom deras yrkesetik om att sätta eleven i centrum och inte beblanda andra myndigheter i skolans interna

angelägenheter. Vidare så tog vi fram exempel på hur andra yrkeskårer med deras yrkesetik använt detta som sköld i "krigszonen". Exemplet som vi lade fram var läkarna som vägrade lyda socialtjänstens direktiv angående narkomanernas sprutor med hänvisning till att detta strider mot läkarnas yrkesetik, då narkomanerna behövde rena sprutor för att inte bli smittad av aids. Detta gav gehör då läkares yrkesetik vägde tyngre i detta sammanhang. Lärares yrkesetik väger inte lika tungt i sammanhanget då lärare inte fått samma erkännande som läkare.

Vår slutsats av denna uppsats är att så länge inga nya åtgärder skapas för att komplettera den nya skollagen kommer detta dilemma för lärare aldrig att upphöra. Enligt Barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning. Sverige har delvis tagit sitt ansvar genom att införskaffa en ny skollag så att även papperslösa får rätt till utbildning. Med delvis syftar vi på att det fortfarande existerar brister i svensk lagstiftning för att papperslösa barn ska våga utnyttja denna rättighet, brister som tryggheten i skolan för papperslösa barn. Med hjälp av intervjuerna med lärarna har vi förstått att ett politiskt agerande krävs snarast för att den nya skollagen ska kunna tillgodoses för papperslösa barn till fullo. Vad som också kan diskuteras i framtida studier är lärares yrkesetik och dess styrka, att lärarens agerande ska stärkas då läraren agerar efter sin yrkesetik, precis som läkarna och att de ges samma solidaritet som läkares yrkesetik.

4.2 För vidare forskning

Hur kan skollagen kompletteras så att den dels genomsyras av de mänskliga rättigheterna och dels genom att tillgodose de papperslösa barnens fulla trygghet i skolan? En vidare studie om att stärka papperslösa barns rätt till utbildning är att forska kring vilka orsaker som finns bakom den svaga länken bakom den makt en lärare och dess yrkesetik har. Forskning om hur lärarens ställningstagande och maktposition i samhället kan stärkas. Så att lärarens ord väger lika tungt i sammanhanget som andra yrkeskårer och dess yrkesetiska riktlinjer. Men framförallt hur lärare kan och bör skapa den trygga miljö för alla elever genom sin maktställning som bör stärkas.

Källhänvisning

Artiklar/ Internetkällor

- Bardon Emelie (2013), " Polisen kan söka efter papperslösa i skolor", ([SvD.se](#))
- Barnombudsmannen (2015), "Om Barnkonventionen" URL= <
<http://www.barnombudsmannen.se/Barnkonventionen/om-Barnkonventionen/> > [2015-01-22]
- Fjellström Roger, 2002, *Lärares sammansatta etik*, PEDAGOGISKA MAGASINET, URL=
<<http://www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2002/11/18/lararyrkets-sammansatta-etik> > [2014-11-18]
- Hjälms Fhebe, Social styrelsen, *Social rapport 2010*, Edita Västa Aros, ISBN 978-91-86585-00-6 URL=
<<http://www.socialstyrelsen.se/lists/artikelkatalog/attachments/17957/2010-3-11.pdf> >
- Linnér Susanne, Rehn Jesper, Dahlberg Åsa, Nylund Monica, Sjögren Susanne (2012), " Lärares yrkesetik, ett stöd för introduktionsperioden", (lärnarnas riksförbund)
- Lärares yrkesetik (2001), Lärares Riksförbund och Lärarförbundet =< <http://www.laraesyrikesetik.se/>>[2014-11-15]
- Mary Nilsson, (2012), " *Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten*", Edita Västra Aros, Västerås, ISBN 978-91-87169-43-4
- Skolinspektionen (2013), "Asylsökande Barn", URL =
<<http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Flygande-tillsyn/Asylsokande-barn/>> [2014-11-16]
- Skolverket (2013), "Papperslösa barn i skolan", URL =
<<http://www.skolverket.se/eleven-i-skolan/samhället/papperslosa-barn-1.205221>> [2014-11-26]
- Sveriges Riksdag (2012/2013), "Utbildning för barn som vistas I landet utan tillstånd", Utbildningsutskottet betänkande 2012/13:UbU12, URL =
<http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/201213Utbildning-for-barn-som_H001UbU12/> [2014-11-16]

- UNICEF Sverige (2015), ”Barnkonventionen är vårt uppdrag” URL = < <https://unicef.se/Barnkonventionen> > [2015-01-22]

Böcker

- Blennberg Erik, (2009), *Etik i socialpolitik och socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur AB
- Brymann Alan, 2012, *Social research methods, 4th edition*, OXFORD University Press
- Collste Göran, (2010), *Inledning till Etiken*, Lund: Studentlitteratur AB
- Colnerud Gunnel, (1995), *Etik och praktik i läraryrket, En empirisk studie av lärares yrkesetiska konflikter i grundskolan*, HLS Förlag
- Erdis Mare, (2011), *Juridik för pedagoger*, Lund: Studentlitteratur AB
- Fjellström Roger, (2006), *Lärares yrkesetik*, Lund: Studentlitteratur AB
- Statens Medicinsk- Etiska rådet, (2008) ISBN: 978-913832438-7
- Svensson Krister, Bengtsson Hans, (2011), *Ansvar och sekretess i förskolan, skola och fritidshem*, Liber AB

Rättskällor

- Barnkonventionen 1990
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Prop. 2012/13:58 Utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd
- Skollagen (2010:800)
- Socialtjänstlagen (2001:453)